This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

600041023G

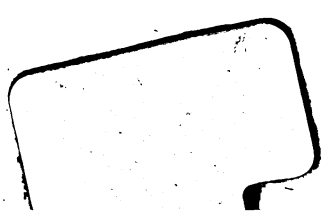

P

AANMERKINGEN

OVER DE

VERBETERING

VAN

HET VEE

AAN DE

KAAP DE GOEDE HOOP,

INZONDERHEID OVER DE CONVERSIE DER KAAPSCHE IN SPAANSCHE OF WOLGEVENDE SCHAPEN.

DOOR

W. S. van RYNEVELD,

OUD FISCAAL DEZER VOLKPLANTING.

GEDRUKT DOOR A. RICHERT,
BOEKDRUKKER VAN HET GOUVERNEMENT
AAN DE KAAP DE GOEDE HOOP.
MDCCCIV.

189731 e 9

DRUK-FEILEN.

Pag. 6 reg. 7 ſtaat, exhorbitante *lees* exorbitante.

Pag. 48 reg. 18 ſtaat, *pipiniere* lees *pepiniere.*

Pag. 50 reg. 16 ſtaat, de Koorn- en Wynplaatſen alleen, kunnen aanwenden, *lees* de Koorn- en Wynplaatſen tot Veeplaatſen alleen kunnen aanwenden.

NB. *De lezer wordt verder verzogt, om eenige niets beduidende druk-feilen, die onder het afdrukken ingeſlopen zyn, goedgunſtig over het hoofd te willen zien.*

BEKNOPTE AANMERKINGEN *over den tegenswoordigen ſtaat van deze Kolonie, en daar uit afgeleide*

BEDENKINGEN *over de wyze, waar op men gevoeglykst zou kunnen komen tot de verbetering van het Vee; hoofdzakelyk tot de ſpoedige converſie onzer Schapen, in Spaanſche of Wol-gevende Schapen.*

WANNEER men de Kolonie aan de *Kaap de Goede Hoop* met een naauwkeurig oog gade ſlaat, moet men verbaasd ſtaan over de uitgebreidheid van dezelve, en haare geringe bevolking; — geene de minſte evenredigheid is 'er tusſchen de grootheid van het bewoond, of in bezit genomen Land, met het getal der Kolonisten; en 'er is zekerlyk geen voorbeeld, dat zig eene Kolonie met zo weinig Ingezetenen, zo onregelmatig heeft uitgebreid: —— van daar de geringe betrekking, die men hier tusſchen de Ingezetenen zelven vindt; — van daar gebrek aan Industrie en onderlinge medewerking, welk men alhier aantreft; — van daar, dat men in overvloed arm is, te midden in weelde gebrek lydt, en niettegenſtaande zulk eene onmeetelyke hoeveelheid gronds, welke men reeds bewoond, evenwel nog haakt naar meerder Landeryen,

hoog klaagt, dat men geen Land genoeg heeft, dat men zig nog andere ſtreeken moet toeëigenen, — meer Lands inneemen, meer Plaatſen uitgeeven en aanvaarden moet! ——

Men zoekt naar verbetering, en het gaat daar mede, als met den blinden, die naar de couleuren tast; — men is onzeker, en men zoekt dikwerf het Schaap, daar het niet verloren is. ——

Reizigers, welke vooral in de laatſte tyden, de Kolonie van de Kaap hebben onderzogt, en ook anderen, welke, zonder iets gezien te hebben, enkel uit de opgaaf van die Reizigers hebben geöordeeld, hebben zig afgeſlooft, het waar belang dezer Kolonie te leeren kennen, en middelen op te geeven, om dat belang te bevorderen. —— Onder allen dezen, is 'er niet een enkele, die niet twee gewigtige zwarigheden, altoos als in den weg ſtaande, gevonden heeft; te weeten:

1°. De al te groote uitgebreidheid van het Land voor zulk een gering getal Ingezetenen. — En

2°. De moeyelykheid, om den iever en de industrie der Ingezetenen op te wekken.

Het *eerſte* is reeds zulk een kwaad, dat het *niet te verbeteren* is, als alléén, door daaromtrend verder kwaad voor te komen, en dus te zorgen, dat het Land zig niet meer uitbreide.

Het

Het *tweede* is van dien aart, dat men het niet verhelpen kan, om dat de natuur ons niet gunſtiger geweest is.

Vertier der Producten is het bekende eenvoudig middel, om Landbouw en nyverheid op te wekken; — zo dra 'er vertier is, is 'er ook Landbouw, en naar maate dat dit vertier of bevorderd wordt, of gemakkelyker te verkrygen is, naar die maate neemen ook alle andere kanaalen van industrie toe. —

Dit vertier, — deze groote dryfveer van de nyverheid van een Volk, wordt moeyelyker, of door de natuur van het product zelf, als weinig aftrek hebbende, of door het kostbaar Transport, welk zulk een onoverkomelyk bezwaar legt op de producten van dit Land. —

De Producten zelve kan men geenzins onder de zogenaamde *prætieuſe* tellen; — ze beſtaan in de hoofdzaak enkel in *Koorn* en *Wyn*; het eerſte naauwlyks voldoende voor eigene conſumptie, als de eenige en eerſte behoefte van het leven; — het tweede van zulk een aart, dat het immers voor als nog, geen Artikel van verzending en dus van wezentlyk vertier kan uitmaaken. ——

De moeyelykheid dus van het transport onzer producten, — de aart dezer producten zelve, als in der daad, immers tot nog toe, geenzints tot eenige buitenlandſche ſpeculatie geſchikt, ma-

hoog klaagt, dat men geen Land genoeg heeft, dat men zig nog andere ſtreeken moet toeëigenen, — meer Lands inneemen, meer Plaatſen uitgeeven en aanvaarden moet! ——

Men zoekt naar verbetering, en het gaat daar mede, als met den blinden, die naar de couleuren tast; — men is onzeker, en men zoekt dikwerf het Schaap, daar het niet verloren is. ——

Reizigers, welke vooral in de laatſte tyden, de Kolonie van de Kaap hebben onderzogt, en ook anderen, welke, zonder iets gezien te hebben, enkel uit de opgaaf van die Reizigers hebben geöordeeld, hebben zig afgeſlooft, het waar belang dezer Kolonie te leeren kennen, en middelen op te geeven, om dat belang te bevorderen. —— Onder allen dezen, is 'er niet een enkele, die niet twee gewigtige zwarigheden, altoos als in den weg ſtaande, gevonden heeft; te weeten:

1°. De al te groote uitgebreidheid van het Land voor zulk een gering getal Ingezetenen. — En

2°. De moeyelykheid, om den iever en de industrie der Ingezetenen op te wekken.

Het *eerſte* is reeds zulk een kwaad, dat het *niet te verbeteren* is, als alléén, door daaromtrend verder kwaad voor te komen, en dus te zorgen, dat het Land zig niet meer uitbreide.

Het

Het *tweede* is van dien aart, dat men het niet verhelpen kan, om dat de natuur ons niet gunſtiger geweest is.

Vertier der Producten is het bekende eenvoudig middel, om Landbouw en nyverheid op te wekken; — zo dra 'er vertier is, is 'er ook Landbouw, en naar maate dat dit vertier of bevorderd wordt, of gemakkelyker te verkrygen is, naar die maate neemen ook alle andere kanaalen van industrie toe. —

Dit vertier, — deze groote dryfveer van de nyverheid van een Volk, wordt moeyelyker, of door de natuur van het product zelf, als weinig aftrek hebbende, of door het kostbaar Transport, welk zulk een onoverkomelyk bezwaar legt op de producten van dit Land. —

De Producten zelve kan men geenzins onder de zogenaamde *prætieuſe* tellen; — ze beſtaan in de hoofdzaak enkel in *Koorn* en *Wyn*; het eerſte naauwlyks voldoende voor eigene conſumptie, als de eenige en eerſte behoefte van het leven; — het tweede van zulk een aart, dat het immers voor als nog, geen Artikel van verzending en dus van wezentlyk vertier kan uitmaaken. ——

De moeyelykheid dus van het transport onzer producten, — de aart dezer producten zelve, als in der daad, immers tot nog toe, geenzints tot eenige buitenlandſche ſpeculatie geſchikt, moet

hoog klaagt, dat men geen Land genoeg heeft, dat men zig nog andere ſtreeken moet toeëigenen, — meer Lands inneemen, meer Plaatſen uitgeeven en aanvaarden moet! ——

Men zoekt naar verbetering, en het gaat daar mede, als met den blinden, die naar de couleuren tast; — men is onzeker, en men zoekt dikwerf het Schaap, daar het niet verloren is. ——

Reizigers, welke vooral in de laatſte tyden, de Kolonie van de Kaap hebben onderzogt, en ook anderen, welke, zonder iets gezien te hebben, enkel uit de opgaaf van die Reizigers hebben geöordeeld, hebben zig afgeſlooft, het waar belang dezer Kolonie te leeren kennen, en middelen op te geeven, om dat belang te bevorderen. —— Onder allen dezen, is 'er niet een enkele, die niet twee gewigtige zwarigheden, altoos als in den weg ſtaande, gevonden heeft; te weeten:

1°. De al te groote uitgebreidheid van het Land voor zulk een gering getal Ingezetenen. — En

2°. De moeyelykheid, om den iever en de industrie der Ingezetenen op te wekken.

Het *eerſte* is reeds zulk een kwaad, dat het *niet te verbeteren* is, als alléén, door daaromtrend verder kwaad voor te komen, en dus te zorgen, dat het Land zig niet meer uitbreide.

Het

Het *tweede* is van dien aart, dat men het niet verhelpen kan, om dat de natuur ons niet gunſtiger geweest is.

Vertier der Producten is het bekende eenvoudig middel, om Landbouw en nyverheid op te wekken; — zo dra 'er vertier is, is 'er ook Landbouw, en naar maate dat dit vertier of bevorderd wordt, of gemakkelyker te verkrygen is, naar die maate neemen ook alle andere kanaalen van industrie toe. —

Dit vertier, — deze groote dryfveer van de nyverheid van een Volk, wordt moeyelyker, of door de natuur van het product zelf, als weinig aftrek hebbende, of door het kostbaar Transport, welk zulk een onoverkomelyk bezwaar legt op de producten van dit Land. —

De Producten zelve kan men geenzins onder de zogenaamde *prætieuſe* tellen; — ze beſtaan in de hoofdzaak enkel in *Koorn* en *Wyn*; het eerſte naauwlyks voldoende voor eigene conſumptie, als de eenige en eerſte behoefte van het leven; — het tweede van zulk een aart, dat het immers voor als nog, geen Artikel van verzending en dus van wezentlyk vertier kan uitmaaken. ——

De moeyelykheid dus van het transport onzer producten, — de aart dezer producten zelve, als in der daad, immers tot nog toe, geenzints tot eenige buitenlandſche ſpeculatie geſchikt, moet

hoog klaagt, dat men geen Land genoeg heeft, dat men zig nog andere ſtreeken moet toeëigenen, — meer Lands inneemen, meer Plaatſen uitgeeven en aanvaarden moet! ——

Men zoekt naar verbetering, en het gaat daar mede, als met den blinden, die naar de couleuren tast; — men is onzeker, en men zoekt dikwerf het Schaap, daar het niet verloren is. ——

Reizigers, welke vooral in de laatſte tyden, de Kolonie van de Kaap hebben onderzogt, en ook anderen, welke, zonder iets gezien te hebben, enkel uit de opgaaf van die Reizigers hebben geöordeeld, hebben zig afgeſlooft, het waar belang dezer Kolonie te leeren kennen, en middelen op te geeven, om dat belang te bevorderen. —— Onder allen dezen, is 'er niet een enkele, die niet twee gewigtige zwarigheden, altoos als in den weg ſtaande, gevonden heeft; te weeten:

1°. De al te groote uitgebreidheid van het Land voor zulk een gering getal Ingezetenen. — En

2°. De moeyelykheid, om den iever en de industrie der Ingezetenen op te wekken.

Het *eerſte* is reeds zulk een kwaad, dat het *niet te verbeteren* is, als alléén, door daaromtrend verder kwaad voor te komen, en dus te zorgen, dat het Land zig niet meer uitbreide.

Het

Het *tweede* is van dien aart, dat men het niet verhelpen kan, om dat de natuur ons niet gunſtiger geweest is.

Vertier der Producten is het bekende eenvoudig middel, om Landbouw en nyverheid op te wekken; — zo dra 'er vertier is, is 'er ook Landbouw, en naar maate dat dit vertier of bevorderd wordt, of gemakkelyker te verkrygen is, naar die maate neemen ook alle andere kanaalen van industrie toe. —

Dit vertier, — deze groote dryfveer van de nyverheid van een Volk, wordt moeyelyker, of door de natuur van het product zelf, als weinig aftrek hebbende, of door het kostbaar Transport, welk zulk een onoverkomelyk bezwaar legt op de producten van dit Land. —

De Producten zelve kan men geenzins onder de zogenaamde *prætieuſe* tellen; — ze beſtaan in de hoofdzaak enkel in *Koorn* en *Wyn*; het eerſte naauwlyks voldoende voor eigene conſumptie, als de eenige en eerſte behoefte van het leven; — het tweede van zulk een aart, dat het immers voor als nog, geen Artikel van verzending en dus van wezentlyk vertier kan uitmaaken. ——

De moeyelykheid dus van het transport onzer producten, — de aart dezer producten zelve, als in der daad, immers tot nog toe, geenzints tot eenige buitenlandſche ſpeculatie geſchikt, moet

hoe klaage, dat men geen Land genoeg heeft, dat men zig nog andere ſtreeken moet toeëigenen, — meer Lands inneemen, meer Plaatſen uitgeeven en aanvaarden moet! ——

Men zoekt naar verbetering, en het gaat daar mede, als met den blinden, die naar de couleuren tast; — men is onzeker, en men zoekt dikwerf het Schaap, daar het niet verloren is. ——

Reizigers, welke vooral in de laatſte tyden, de Kolonie van de Kaap hebben onderzogt, en ook anderen, welke, zonder iets gezien te hebben, enkel uit de opgaaf van die Reizigers hebben geöordeeld, hebben zig afgeſlooft, het waar belang dezer Kolonie te leeren kennen, en middelen op te geeven, om dat belang te bevorderen. —— Onder allen dezen, is 'er niet een enkele, die niet twee gewigtige zwarigheden, altoos als in den weg ſtaande, gevonden heeft; te weeten:

1°. De al te groote uitgebreidheid van het Land voor zulk een gering getal Ingezetenen. — En

2°. De moeyelykheid, om den iever en de industrie der Ingezetenen op te wekken.

Het *eerſte* is reeds zulk een kwaad, dat het *niet te verbeteren* is, als alléén, door daaromtrend verder kwaad voor te komen, en dus te zorgen, dat het Land zig niet meer uitbreide.

Het

Het *tweede* is van dien aart, dat men het niet verhelpen kan, om dat de natuur ons niet gunſtiger geweest is.

Vertier der Producten is het bekende eenvoudig middel, om Landbouw en nyverheid op te wekken; — zo dra 'er vertier is, is 'er ook Landbouw, en naar maate dat dit vertier of bevorderd wordt, of gemakkelyker te verkrygen is, naar die maate neemen ook alle andere kanaalen van industrie toe. —

Dit vertier, — deze groote dryfveer van de nyverheid van een Volk, wordt moeyelyker, of door de natuur van het product zelf, als weinig aftrek hebbende, of door het kostbaar Transport, welk zulk een onoverkomelyk bezwaar legt op de producten van dit Land. —

De Producten zelve kan men geenzins onder de zogenaamde *prætieuſe* tellen; — ze beſtaan in de hoofdzaak enkel in *Koorn* en *Wyn*; het eerſte naauwlyks voldoende voor eigene conſumptie, als de eenige en eerſte behoefte van het leven; — het tweede van zulk een aart, dat het immers voor als nog, geen Artikel van verzending en dus van wezentlyk vertier kan uitmaaken. ——

De moeyelykheid dus van het transport onzer producten, — de aart dezer producten zelve, als in der daad, immers tot nog toe, geenzints tot eenige buitenlandſche ſpeculatie geſchikt, moet

hoe klaagt, dat men geen Land genoeg heeft, dat men zig nog andere ſtreeken moet toeëigenen, — meer Lands inneemen, meer Plaatſen uitgeeven en aanvaarden moet! ——

Men zoekt naar verbetering, en het gaat daar mede, als met den blinden, die naar de couleuren taſt; — men is onzeker, en men zoekt dikwerf het Schaap, daar het niet verloren is. ——

Reizigers, welke vooral in de laatſte tyden, de Kolonie van de Kaap hebben onderzogt, en ook anderen, welke, zonder iets gezien te hebben, enkel uit de opgaaf van die Reizigers hebben geöordeeld, hebben zig afgeſlooſt, het waar belang dezer Kolonie te leeren kennen, en middelen op te geeven, om dat belang te bevorderen. —— Onder allen dezen, is 'er niet een enkele, die niet twee gewigtige zwarigheden, altoos als in den weg ſtaande, gevonden heeft; te weeten:

1°. De al te groote uitgebreidheid van het Land voor zulk een gering getal Ingezetenen. — En

2°. De moeyelykheid, om den iever en de industrie der Ingezetenen op te wekken.

Het *eerſte* is reeds zulk een kwaad, dat het *niet te verbeteren* is, als alléén, door daaromtrend verder kwaad voor te komen, en dus te zorgen, dat het Land zig niet meer uitbreide.

Het

Het *tweede* is van dien aart, dat men het niet verhelpen kan, om dat de natuur ons niet gunstiger geweest is.

Vertier der Producten is het bekende eenvoudig middel, om Landbouw en nyverheid op te wekken; — zo dra 'er vertier is, is 'er ook Landbouw, en naar maate dat dit vertier of bevorderd wordt, of gemakkelyker te verkrygen is, naar die maate neemen ook alle andere kanaalen van industrie toe. —

Dit vertier, — deze groote dryfveer van de nyverheid van een Volk, wordt moeyelyker, of door de natuur van het product zelf, als weinig aftrek hebbende, of door het kostbaar Transport, welk zulk een onoverkomelyk bezwaar legt op de producten van dit Land. —

De Producten zelve kan men geenzins onder de zogenaamde *prætieuse* tellen; — ze bestaan in de hoofdzaak enkel in *Koorn* en *Wyn*; het eerste naauwlyks voldoende voor eigene consumptie, als de eenige en eerste behoefte van het leven; — het tweede van zulk een aart, dat het immers voor als nog, geen Artikel van verzending en dus van wezentlyk vertier kan uitmaaken. ——

De moeyelykheid dus van het transport onzer producten, — de aart dezer producten zelve, als in der daad, immers tot nog toe, geenzints tot eenige buitenlandsche speculatie geschikt, moet

ons dan zekerlyk het lot dezer Kolonie doen beklagen, met te zeggen; dat ze door haare al te groote uitgebreidheid, zonder Inwoonderen, en zonder industrie, is als een wezen zonder ziel; als een ledig vat, welk veel geklank geeft, — niets inhoudt, en zeker eens van droogte in duigen vallen moet. —

Alzo is het dan met deze Kolonie gelegen!

De Kolonie kan haauwlyks meer haare eigene Inwoonderen voeden, — ze heeft niets aanlokkelyks voor de neiging van iemand buiten haar, — haar Landbouw kwynt, — om dat al het geen tot voortzetting van dien wordt vereischt, thans 50 pCt. in prys is gesteegen, en dat ze zig geen *uitvoer*, geen *vertier* kan bezorgen, om door haare eigene voortbrengselen de benodigdheden voor den Landbouw te verkrygen, of die zelve goed te maken; — ze leeft enkel of hoofdzakelyk van de verteering van het Guarnisoen in de Hoofdplaats. — Deze verteering kan niet opweegen tegens het geen de Landbouw zelve nodig heeft, en voortaan Jaarlyks nog, om de vermeerdering van eigene consumptie, nodig hebben zal; en men kan dus daaruit ligtelyk het gevolg afleiden van den staat dezer Kolonie, welk zekerlyk niet gunstig is, en in verval, mogelyk van alles wat daar toe behoort, eerlang eindigen moet.

Het eigentlyk bestaan dus van deze Kolonie,

of

of het middel, om haar geheel verval te verhoeden, hangt enkel van eene zeer eventueele omſtandigheid af: — Een ſterk Guarniſoen doet de Colonie floreeren, of eigentlyk, een Guarniſoen ſtelt den Landman telkens in ſtaat, het volgende Jaar weder te zaayen, en ook het volgende Jaar zyn Wyngaard te bearbeiden, en deze beide hoofdproducten op te brengen; — naar mate dat dus het Guarniſoen groot of klein is, naar die mate fluctueert ook de ſtaat en de belangens van de Kolonie.

Is het Vreede, en vorderen de belangens van het Moederland eens, om het Guarniſoen op de helft te verminderen, dan wordt ook daar door het beſtaan van de Kolonisten mede op de helft gebragt, en haare industrie daald dus met en benevens haare middelen van verdier zelve. —

De eenvoudige reden daar van is enkel hierin gelegen, dat de Kolonie tot nog toe niets heeft *in zig zelve*, — niets, waar op zy, buiten zulk eene wisſelvallige omſtandigheid, tot haar *eigen beſtaan* kan neerzien; — in één woord — de Kolonie heeft *niets* geſchikt voor den *uitvoer*, — 'er is geen product van eenig belang, welk men *uitvoeren* kan, — ten minſten kan deze uitvoer op verre na niet opweegen tegen de Jaarlykſche *benodigdheden* voor den Landman. — Verteering van het Guarniſoen, — en van de hier aankomende Schepen, hebben altoos, en

moeten ook nu, in voldoening van de ter consumptie geleverde producten, daarin voorzien. — En wanneer men daarby, behalven voor dit oogenblik den ongelukkig tusschen beiden gekomen Oorlog, berekend het verlies op het Geld, en den cours der Wisfels; dan voelt men al ras, waar aan de exhorbitante pryzen zyn toete schryven, welke voor de eerste benodigdheden tot den Landbouw worden betaald. — Trouwens! dit werkt zo zeer op het bestaan der Kolonie, dat men het van alle kanten gewaar wordt. — Men considereere alleen, dat men het Koorn, de allereerste onontbeerlyke behoefte van het leven, thans betaald 40 en 50 pCt. duurder, als, door den bank gerekend, vyftien Jaaren geleden; — dit is, voor het grootste gedeelte, zekerlyk toe te schryven, aan de duurte der voor dezen tak van Landbouw vereischte benodigdheden, als welke verkregen moeten worden, niet door eenig wederkeerig product, maar door *Geld* of *Wisfels*; — en gevolgelyk, aan de weinige aanmoediging, welke de Koornbouwer daar door heeft. — De duurte onderscheiden van dit eerste product — van deze allereerste behoefte van het leven, heeft ook op alles, op allen verderen Landbouw in de Kolonie, een nadeeligen invloed; — een ieder voelt het, — en dus ook een ieder is verpligt, den pryr de voortbrengselen van zyn Handwerk,

Land-

Landbouw of industrie daar naar in te rigten; — 't geen alles op niet anders, als op een totaal verval van den Landbouw, zal uitloopen. —

En neemt men alles nu eens in het allergunstigste dagligt, — namelyk, dat het Guarnisoen hier niet wordt verminderd, — dat hier van tyd tot tyd meer Schepen aankomen, om zig te ververschen, en dus aan de consumptie der producten voordeel toe te brengen, — dat zelfs door vermindering van den cours der Wisels, of andere omstandigheden, den Landman in zyne jaarlykse vereischtens voor den Landbouw wordt te gemoet gekomen; dan nog zou men maar even ver zyn gevorderd, — dat is, men zou niet geheel of in eens te gronde gaan, — het verval der Kolonie zou daar door dan maar alleen worden vertraagd; — doch in de *hoofdzaak* zou men 't zelfde blyven, — 'er zou niets tot een *zeker* en *duurzaam* bestaan voor het toekomende uit volgen; — uitvoer van producten, *welke die ook zyn mogen*, kan alléén het wezentlyk geluk voor de Kolonie daar stellen, en kan ook alleen de Kolonie bekwaam maken, om, boven en behalven haare eigene benodigdheden, jaarlyks iets essentieels, tot soulaas van het Moederland, by te dragen.

De producten, welke de Kolonie thans nog uitlevert, zyn, gelyk wy weeten, tot dezen uitvoer ongeschikt: — *Koorn* wordt 'er naauwlyks

zo veel gewonnen, als tot eigene conſumptie toereikend zyn kan; — men heeft zelfs ſedert Jaaren te vergeefsch getragt, iets op te leggen, om een weinig in voorraad te geraaken; en dit heeft men nog niet eens kunnen te weeg brengen. — Koorn zal bovendien alhier nimmer een artikel van uitvoer worden: — Zo lange de beärbeiding van het Koornland zo veele handen, — zo veel Vee, — zo veel moeite van transport, — en dus in 't algemeen zo veele buitengewoone kosten vereischt; zal het aan de Kaap nimmer tot zulk een prys worden verkogt, dat een Koopman 'er, tot den uitvoer, zyne rekening by vinden zal, wanneer hy ter naauwer nood nog maar iets anders ter vervoer kan opdoen.

Wyn is het tweede Hoofdproduct van deze Kolonie.

Tot nog toe weet men, welken opgang de Kaapſche Wyn buiten 's Lands gemaakt heeft. —

Wanneer niet menſchen, die 'er kennis van hebben en vermogen bezitten om den Wyn oud genoeg te laten worden, zig hier neer zetten, enkel om in dien handel te ſpeculeeren, en zig dus op den uitvoer van dat product toeleggen, — zodanig, dat hunne goede behandeling in dezen vreemden uitlokt, om van den Kaapſchen Wyn gebruik te maken; — zal ook dit Hoofdartikel onzer producten geen anderen opgang vinden, als voor *eigene* conſumptie.

Bovendien is de Wyn een Artikel, dat veele handen vereischt, — door de geſteldheid van dit Land een moeyelyk transport heeft, en waarvan de culture dus mede aan veele kosten onderhevig is.

Andere Artikelen van uitvoer zyn van geen belang; — by voorbeeld: — de *Aloë*, — de *Huiden*, — *Oliphants-Tanden*, — *drooge Vrugten* &c. zyn, in evenredigheid van de vereischtens voor den Landbouw, welke daar uit eigentlyk moeten worden gevonden, niet noemenswaardig, — en naar maate dat door het toeneemen van het getal der Inwoonderen van dit Land, de eigene conſumptie grooter wordt, naar die maate zal ook altoos de waarde van den weinigen uitvoer, welken men nu nog heeft, moeten verminderen; om dat daar uit al wederom zo veel meer benodigdheid voor eenen vermeerderden Landbouw, tot *eigene conſumptie*, of het ſpyzigen van zo veel meerdere *eigene* monden, zou moeten worden goed gemaakt.

Uit dit kort tafreel van den ſtaat der Kolonie, welk by de geenen, die de Kolonie kennen, weinig tegenſpraak vinden zal, zal het niet moeyelyk vallen de gevolgen af te leiden, welke in tyd en wylen de Kolonie kunnen, en, zonder verandering, moeten treffen: — En men zal daar uit dan ook, wil men van de Kolonie iets goeds hoopen, — wil men haar nog tevens doen,

ſtrekken om, behalven haar eigen geluk, ook nog eenig ſoulaas, eenige opbeuring voor het Moederland uit te leveren, wel ras worden overtuigd, dat het dan ook meer dan tyd is, om op dezen zorgelyken toeſtand van de Kolonie ernſtig te denken, — om ernſtig te overweegen, wat men zou kunnen doen, om de Kolonie voor haaren val te behoeden, en zelfs de opgemelde voordeelen toe te brengen.

Gaat men op de verbetering van 's Lands producten denken, — men ontmoet aan alle kanten onoverkomelyke zwarigheden; — gebrek aan *handen*, — gebrek aan *eigene benodigdheden* tot voortzetting van den Landbouw, — gebrek aan *binnenlandſche vaart*, — zo dienſtig tot een gemakkelyk transport, zyn alle, als zo veele onbeweegelyke ſteenen, die ons geduurig in den weg leggen; — denkt men om daar aan te ſuppleeren, door onze hoop op den buitenlandſchen handel van de Kaapſtad te vestigen, — daar in zal men zig, geloof ik, merkelyk vergiſſen; — want, waar in zal men handelen? wat zal men *uitleveren?* — en waar mede zal men *betaalen?* — *Van den Bergh*, een der grootſte Wynkoopers van de Kaap, heeft, [om maar thans *één* voorbeeld aan te haalen] een aanzienlyk factuur van Lywaaten, twee Jaaren geleden, ontfangen, — hy heeft voorleden maand by de Commisſie van Conver-

-ebragt by de 300,000 Rykſds. — hy heeft

daar

daar en boven zyne Pakhuizen opgepropt leggen met Wyn, — hy heeft derhalven overvloed van Geld en overvloed van producten; — en hy kan nog zyn factuur niet voldoen; — hy zal misschien wel zes Jaaren met het een en ander zitten. —— Zo vlot gaat het dus met den eigentlyken buitenlandschen handel van de Kaapstad, — en zo kan men dan zien, hoe men, in 't toekomende, zal kunnen rekenen, om uit dien *handel* op eene gemakkelyke wyze de benodigdheden voor den Landbouw zelfs te verkrygen.

Gaat men, zo 'er zelfs de mogelykheid toe was, het papieren geld *nu* afschaffen en 'er zilver voor in de plaats stellen, — dit zou wel een palliatief middel zyn, mogelyk voor één à twee Jaaren, — men zou daar voor het Land spoedig weeten op te proppen met Koopmanschappen, die niet tot benodigdheden behooren, maar de luxe voor een tyd zouden vermeerderen, — geen product hebbende, zou men *in specie* betaalen, — het geld zou in plaatse van de producten daadelyk worden uitgevoerd, — en eene algemeene confusie zou 'er dan wel ras het gevolg van worden; — zo zelfs, dat men een *Stoel* — een *Tafel* naar den Bakker zou moeten zenden, om 'er Brood voor te ruilen!

Op andere middelen derhalven zal men dienen te gaan denken, — middelen, welke ongevoelig mede zullen moeten strekken ter aanmoe-

diging van den Landbouw, en alle andere takken van industrie, en tevens aan voorſz. buitenlandſchen handel voedzel zullen kunnen geeven. ——

Deeze middelen beſtaan, zo als ze my zyn voorgekomen, *enkel* in de verandering van ons *Vee*, — in de verbetering zo wel van ons Rundvee, als *hoofdzakelyk* in de verandering van onze *Schapen*.

Het *Vee* derhalven in deze Kolonie, zo Runderen als Schapen, verdiend voor het tegenswoordige onze grootſte oplettendheid. —— En het is over dat belangryk onderwerp, dat ik thans, *daar toe aangezogt*, de aandagt van het Gouvernement voor een oogenblik zal bezig houden.

Om de denkbeelden niet onder een te mengen, zal ik my bepalen tot de volgende hoofdpoincten:

1.] Zal ik myne gedagten opgeeven over de introductie der Spaanſche of Wol-geevende Schapen in deze Kolonie, — en vooral over de noodzakelykheid, dat het Gouvernement hier in onverwyld kragtdaadige maatregelen neeme. En ik zal 'er tevens byvoegen, waar in, zo als het my ten minſten voorkomt, deze kragtdaadige maatregelen zouden dienen te beſtaan.

2.] Zal ik tragten aan te toonen de nuttigheid en zelfs de noodzakelykheid al meede, dat de [illegible]ze Kolonie reeds begonne verandering van het

het Rundvee, in het zogenaamde bastaard Vaderlandſche ſoort, verder van wegens het Gouvernement worde voortgezet en aangemoedigd.

Het 1ſte poinct betreffende, zal men zeer weinig nodig hebben ter overtuiging, van het groot onderſcheid, welk 'er gelegen is in de *qualiteit* der Schapen van deze Kolonie met de zogenaamde *bastaard Spaanſche* Schapen.

Trouwens! de eerſte geeven *geen* Wol, (*) en worden enkel voor *de Slagtbank* voortgeteelt — de laatſte daarentegen *geeven Wol* van eene *zeer goede qualiteit.*

Dit onderſcheid *alléén* en op *zig zelve* in de qualiteit dier Schapen, is van zulk een uitneemend belang voor het toekomend geluk van deze Kolonie, dat men geene moeite, geene kosten, geene opofferingen, hoe ook genaamd, behoorde te ontzien, om deze verandering, met allen mogelyken ſpoed daar te ſtellen.

Hier

(*) 'Er is een ſoort Kaapſche Schapen, de *krul-* of *blink-hairige* genoemd, die zeer fyne Wol hebben, doch dezelve veelal doormengd zynde met hair, is bovendien wegens haare kortheid van weinig of geen nut. — Deze Schapen egter met de Spaanſche verbasterd, belooven in deze Kolonie by proviſie de beſte Wol.

Hier toe wordt men nog meer genoopt, zo door de ondervinding uit kleine proefneemingen, dat deze Schapen met veel gemak in de Kolonie *kunnen* worden aangekweekt, als de verdere qualiteiten, welke men heeft ontdekt, dezelve, behalven die groote hoedanigheid van Wol uit te leveren, bovendien te bezitten; waar door ze zelfs alléén nog aan onze zogenaamde Lands Schapen te præfereeren zyn.

De Kolonel *Gordon*, kreeg, 14 à 15 Jaaren geleeden, eenige weinige oprechte Spaanſche Rammen alhier uit Europa; — hy ſtond 'er drie van af, aan de Gebroeders *van Reenen & Comp*, die 'er in 't Jaar 1792, met 300 Kaapſche Ooyen, aanvang mede maakten: — in den Jaare 1795, ſcheidde de gem. Maatſchappy, en *Johannes Gysbertus van Reenen*, kreeg voor zyn *derde* aandeel 150 *bastaard Spaanſche Ooyen* en 2 *Rammen*.

Uit de nevensgaande, door gem. *J. G. van Reenen*, beantwoorde vragen, zal men kunnen zien; welke progreſſen hy tot hier toe daar mede gemaakt heeft.

Men zal daar uit zien, dat hy thans bezit 2700 Spaanſche of extra goede Wol-geevende Schapen; — dat hy in *negen* Jaaren van dit ſoort heeft verſlagt 600 ſtuks; — zo dat het provenu van gem. 150 bastaard Spaanſche Schapen, in 9 Jaaren *by hem* heeft uitgeleverd 3300 ſtuks.

Men zal tevens daar uit ontwaaren, dat hy thans

thans Jaarlyks heeft van ieder Ram of Hámel, door elkander 3 pond, en van eene Ooy 2 pond Wol.

Dat hy, ſedert de jongſte 3 Jaaren, aanvang gemaakt heeft, met zyn Wol Kaapwaards op te brengen, en te verkoopen voor 4 Sch. per pond; — dat de Wol Jaarlyks 25 pCt. in qualiteit verbeterd, en dat hy nog dit loopend Jaar, aan een kundig Koopman heeft verkogt 4000 ponden.

Van deze zelfde Wol, heeft men ſtukken Laken, in Europa verwerkt, herwaards gezonden, tot eene proef, welke uitneemende ſtof de Kaapſche Wol kan uitleveren.

Het geen het geval is met *J. G. van Reenen*, — is ook even het zelfde met de andere Gebroeders *van Reenen*, tot die Societeit behoord hebbende. —— Deze hebben insgelyks de voortteeling hunner Spaanſche Schapen met ſucces gecontinueerd, en maaken almede Jaarlyks ſchoone voordeelen uit hunne Wol.

Verscheide anderen in de Kolonie, die een weinig doorzigt en industrie hadden, hebben 'er zig ook op beginnen toe te leggen. —— De Landdrost *Faure* bezit 'er thans 1000 van, en heeft my verzekert, dat hy over de 3 pond Wol 's Jaars, van ieder Schaap door elkander had, en voor de Wol insgelyks een greetige Markt aan de Hoofdplaats vond.

Dit zyn derhalven alle *daadzaaken*, ten bewy-

zy

ze, dat de Spaanſche Schapen, in deze Kolonie, met zeer veel gemak en ſucces *kunnen* worden voortgekweekt. —— Trouwens! die even acht ſlaat op het klimaat van die Landſtreeken, alwaar de beste Wol-geevende Schapen vallen, —— by voorbeeld: op het Noordelyk gedeelte van *Africa*, van waar dezelve eigentlyk herkomſtig, en in vroeger tyden naar *Spanjen* zyn overgebragt, en dit vergelykt met de Roggevelden en Sneeuwbergen, hier ter plaatſe, onze Schapenvelden uitmakende, zou, buiten deze proefneeming, en ondervinding, reeds de mogelykheid daar toe, niet hebben kunnen in twyffel trekken; — dan, de ondervinding leert ons reeds, — en de gemelde obſervatie van den aart en het klimaat van dit Land, ſtelt ons omtrent *alle* de Schapen in deze Kolonie zeker; — zo dat het maar alleen zal ontbreeken aan de eigentlyke middelen, om, uit de reeds gedaane proefneemingen, de groote verandering, omtrent alle de Schapen in dit Land, met noodigen ſpoed daar te ſtellen.

Behalven het uitleveren van Wol, welke de ſchoone hoofd-hoedanigheid is van de bastaard Spaanſche Schapen, die men reeds in de Kolonie heeft aangekweekt; zo hebben zy, die deze Schapen bezitten, nog andere qualiteiten in dezelve ontdekt, die ze boven onze Schapen doen præſereeren, als:

1.] Zyn

1] Zyn ze wel kleinder van Staart, en hebben dus minder *Staart*-vet; — doch de natuur is aan den anderen kant daar aan te gemoet gekomen; — ze hebben veel meer [zogenaamd] *Binnen-vet*, en zyn ook veel zwaarder in gewigt als onze Schapen.

Uit de voorschreeven hier bygevoegde beantwoorde vraagen, van een Bezitter van bastaard Spaansche Schapen, zal men al wederom tevens zien:

Dat een Kaapsche Hamel, van 1 Jaar oud, over 't algemeen genomen, weegt 30 p.

Dat een Spaansche Hamel, van 1 Jaar oud, op dezelve plaats weidende, weegt 50 p.

Een Kaapsche Hamel, van 2 Jaaren oud . . . . . 40 p.

En een Spaansche dito dito . . 60 p.

2] De Spaansche Schapen zyn alhier ook niet aan zo veele ziektens onderhevig, als de *onze*.

Uitgenomen de Brand-ziekte, weeten ze voor 't overige niets van 't *Schurft*, — de *Luizen*, en de zogenaamde *Geil-ziekte*; welke laatstgemelde Ziekte, het Land alhier, over het geheel genomen, Jaarlyks 20 pCt. aan Schapen kost.

Men zie dit al wederom uit het gemelde document, in de antwoorden van een man, die het door ondervinding weet, en 'er kennis van heeft.

Voor alle deze gewoone Jaarlykſche Ziektens,

zyn de bastaard Spaanſche Schapen, immers tot dus verre, in deze Kolonie niet vatbaar geweest.

Toen men nu ruim 3 Jaaren geleden, als het gevolg eener langduurige droogte, zo zeer met de *Luizen* onder de Schapen gekweld wierd, dat 'er daar door, eene buitengewoone ſterfte, het geheele Land door ontſtond, heeft den Landdrost *Faure* my verhaald, dat niet alleen zyne bastaard Spaanſche Schapen 'er vry van zyn gebleven, maar dat hy één van die Schapen, opzettelyk geplaatst had onder een troup, en 's nagts in dezelve kraal van Kaapſche Schapen, die ſtyf waren van de *Luizen*, zonder dat het bastaard Spaanſche Schaap egter van iets, hoe ook genaamd, heeft geweeten, en volkomen zuiver gebleeven is; niettegenſtaande verſcheide van die Kaapſche Schapen 'er door zyn omgekomen; — 't geen hy enkel aan de zwaarte der Wol, en vooral aan de olyachtige deelen, welke men op den Huid, en in de Wol der bastaart Spaanſche Schapen altoos aantreft, meende te moeten toeſchryven. [*]

En hier uit blykt nu al wederom, dat de bastaard Spaanſche Schapen, behalven *Wol* uit te le-

[*] Zie onder anderen hier omtrent een merkwaardig geval, opgegeeven in de Bylagen, Lit. E, Art. 3 en 4.

veren, hier, ter plaatſe, zelfs nog hebben andere en veel betere qualiteiten, als de gewoone Kaapſche Schapen; waarom zy dus alleen, zelfs aan dezen, zouden te præfereeren zyn.

Na dit geallegueerde, — na alle deze *bewezene* waarheden, — na vooral den *tegenswoordigen* ſtaat van de Kolonie te hebben in aanſchouw genomen; zal zekerlyk niemand meer kunnen twyffelen, aan dezen eenigen wensch, zo van Regent als Ingezeten: „ dat tog *alle* de Schapen „ in dit Land, *ſpoedig* worden veranderd, in de „ zogenaamde Spaanſche Schapen."

En geen wonder! —— wanneer men gaat overweegen, dat men in dit Land heeft meer dan *anderhalf Millioen* Schapen, [*] welk getal Jaarlyks niets anders uitleverd, of aan het Land geen ander voordeel toebrengt, als op zyn best genomen, 150,000 Hamels, om *verſlagt te worden:* — wanneer men tevens overweegt, dat daarentegen dit getal Schapen, veranderd in bastaard Spaanſche, behalven de opgemelde hoeveelheid, ter verſlagting, met 'er tyd nog boven-

[*] Om het aantal niet te vergrooten, ſchoon ik meen zeker te zyn, dat men ruim twee millioen in deze Kolonie heeft; — welk getal, zonder twyffel, merkelyk zal moeten toeneemen, naar maate de meerdere waarde der Schapen, ook meerdere nyverheid zal ten gevolge hebben, om de natuur door kunst te gemoet te komen.

vendien *zeker* uitleveren moet, tusschen de en 4,000,000 ponden [*] van zulk een belangryk product, als de Wol is, welke de beste *Spaansche* zelfs zeer naby komt.

Men vermeide zekerlyk met opzet, om zig hier niet toe te geeven in overdreevene idées, over de belangryke gevolgen, welke eene dergelyke operatie, wel ondernomen, en met naauwkeurigheid uitgevoerd, hebben moet, op de welvaart van de Kolonie, — op de aanmoediging van alle verdere takken van Landbouw, welke thans kwynt, om dat 'er geen uitvoer is, en op het voordeel, welk het Moederland, zo voor haare Fabrieken, als revenuen der Kolonie, daar van alleen, dan zoude kunnen trekken.

Tot

---

[*] Om al wederom niet te *vergnooten*, is ieder Schaap hier enkel op ruim 2 p. Wol berekend. — De ondervinding heeft ondertusschen geleerd, dat in deze Kolonie, de Wol jaarlyks verbeterd, dat ook de Schapen zwaarder worden, en, van tyd tot tyd, meer Wol geeven. —— *Jacob van Reenen* bezit thans Spaansche Schapen, waar onder enkelden, tot over de 8 ponden Wol ieder, jaarlyks uitlevert. —— Men vergelyke hier mede eens, 't geen Lasteyrie, *verhandeling over de Spaansche Schapen*, op pag. 241, hieromtrent opgeeft, en overweege dan, hoe ver iever en oplettendheid, het ook daaromtrent in 's zo gezegend klimaat, met 'er tyd, brengen kunnen.

Tot dit alles zou zig een ruim veld kunnen openen, — op het voetſpoor van overdreevene geesten van dezen tyd, zou men ook hier ſtof kunnen vinden, om zyn enthouſiasme teugel te vieren.

Dan, genoeg zal het zyn aan te merken: — dat anderhalf millioen Kaapſche Schapen, in deze Kolonie, enkel worden aangehouden, om 'er Jaarlyks, een miſerabel klein getal van voor de conſumptie uit te leveren:

Dat deze Schapen geene Wol geeven, en bovendien van ſlegte qualiteit zyn:

Dat eenige Boeren, par hazard, en op eene caſueele wyze, magtig zyn geworden, eenige Spaanſche Rammen:

Dat hunne opmerking, hunne industrie en iever, hen heeft geleid, om te beproeven, of zy hier ook hunne eigene Schapen konden veranderen, in *Wol-geevende*:

Dat zy in hunne verwagting niet zyn te leur geſteld, en 'er thans reeds voor zig, een *middel van beſtaan in hebben gevonden*, door niet alleen van die Wol reeds uit de Kolonie te vervoeren, maar ook bovendien Schapen voort te kweeken, die zwaarder zyn in gewigt, en niet onderhevig aan de Jaarlykſche Ziektens der gewoone Kaapſche Schapen.

Een middel van beſtaan daarenboven, — welk geene handen, — geene kosten in zig zelve,

— noch bezwarend transport vereischt, en als geheel iets nieuws, afgeſcheiden is, van de andere gewoone middelen van beſtaan in deze Kolonie.

En dat het, om kort te zyn, derhalven *billyk* en *noodzakelyk* is, dat van wegens het Gouvernement, onverwylde gepaste maatregelen worden genomen, om de verdere voortkweeking der Spaanſche of Wolgeevende Schapen in deze Kolonie, kragtdadig te bevorderen.

Deze maatregelen, zullen ze eenig effect hebben, behooren, zeg ik, te worden genomen, door of van wegens *het Gouvernement*! — De ſterke hand zal *alléén* in ſtaat zyn, deeze gunſtige verandering daar te ſtellen; en de Ingezetenen zullen, over het algemeen genomen, *tegen wil en dank*, moeten worden *gedwongen*, deze weldaad in hunnen ſchoot te ontfangen.

Zo zeer als de ondervinding ons van de mogelykheid en de nuttigheid overtuigd, om de Kaapſche Schapen, hier, in Wol-geevende te veranderen; zo zeer leert ze ons ook tevens, dat de middelen, tot nog toe aangewend, niet voldoende zyn, om dit groote, en op zig zelfs gemakkelyk werk, hier, met vereischten ſpoed te volvoeren.

Een verlies onderuſſchen van vyf, of van tien Jaaren, in zulk een gewigtige zaak, is, zonder ——— zekerlyk een allerbelangrykst, een on-

onverantwoordelyk verlies voor de Kolonie, — voor ieder Inwooner van de Kolonie zelve!

Wannneer men voortvaart, op den voet, zo als tot dus verre geschiedt, enkel door particulieren, en de persuasien van particulieren, dan heeft men tot de volbrenging van dit werk, ruim 50 Jaaren, en mogelyk veel meer nodig, — en dan nog, zo het naar ieders phantasie of grilligheid gaan zal, geschiedt het ten halve — of door onagtzaamheid komt men in verkeerde verbastering, en men loopt gevaar, 't geheele werk te verbrodden.

Dit leert almede die zelve ondervinding.

Vooroordeel tegen alles dat men niet kent, is in 't algemeen, 't groote zwak van de meeste Landlieden.

Vooroordeel ook tegens de verbastering, of verandering van onze Schapen, treft men in 't byzonder, by de meeste Vee-fokkers in de Kolonie aan.

Bewyzen hier van, de geringe navolging, welke in negen Jaaren, de gemelde eerste ondernoemers van de verandering der Schapen, nog hebben gehad; niettegenstaande de uitsteekende verbetering hunner eigendommen; niettegenstaande de schoone voordeelen, welke zy 'er, onder het oog van een ieder, jaarlyks, door hebben genooten.

In den aanvang was het vooroordeel algemeen;

de

— de Schapen hadden een kleine Staart, — zagen 'er lelyk uit, — en men wilde zig liever by het oude houden.

Enkelde industrieuſe menſchen, wierden door het voorbeeld, en de overtuiging, 'er van geneezen: — de overige Gebroeders *van Reenen*, — *Faure*, de Landdrost van Zwellendam, — *Huizer*, die Plaatſen in het Roggeveld had, — de *Breda's*, — *Ekſteen*, — de oude *Willem Basſon*, buurman van *Michiel van Breda*; al mede door het exempel van zyn buurman tot nadenken gebragt, begon insgelyks de voortteeling der Spaanſche Schapen; en allen dezen, vinden 'er hunne rekening by. — Doch dit bepaald zig maar alleen by *enkelde* perſoonen: — Wanneer hier of daar iemand begint, de Spaanſche Schapen voort te kweeken, heeft hy geene andere navolgers, als door twee of drie, die in zyne buurt woonen; en wel niet eerder, als na dat zy 'er zelve, het goed effect van hebben *gezien*. — Wanneer zy *zien*, dat zy van hun troup Schapen, jaarlyks alléén maar eenige Slagthamels kunnen verkoopen; en dat ondertuſchen hun buurman, behalven zyne Slagthamels, nog van de Wol zyner te huis blyvende, of voor den aanteel aangehoudene Ooyen en Rammen, tweemaal zo veel voordeelen maakt, als zy, van hunne verkogte Hamels; — dan krygt men eerst nadenken, en men volgt het voorbeeld van zyn

buurman; — dit laat ondertusschen niet na, het werk zelve merkelyk te vertragen.

Eene kleine uitweiding, zal hier niet ondienstig zyn, ten einde dit door myne eigene waarneemingen op te helderen; — Toen ik in de maand September jongstleden, een reisje deed naar de Saldanha-Baay en de Berg-Rivier, kwam ik onder anderen ook aan, op de Plaats van *Jacob Laubscher*, aan gem. Berg-Rivier gelegen; — deeze man, de voornaamste Vee-fokker zynde van die geheele buurt, en tevens hebbende 4 à 5 van de keurelykste Vee-plaatsen langs de Berg-Rivier, was ik dus ook zeer begeerig, zyn Vee, en zyne manier van Vee-fokken te zien; — Ik reed met hem naar zyne Plaats *Patryze-berg*, in de St. Helena-Baay, aan den mond der Berg-Rivier gelegen, alwaar toen, volgens gewoonte, al zyn Vee verzameld was; — Zyn Vee zag 'er fraay uit; — Zyne Schapen waren aan het Lammen; — Hy had toen reeds 1200 Lammeren van dat Jaar; — Ik verwonderde my zeer, van zidaar geene Spaansche of bastaard Spaansche Schapen aan te treffen; — Wat ik deed, ik kon het vooroordeel niet weg neemen, welke deze goede man tegens de Spaansche Schapen had; — Ze waren lelyk; — Hy kon ze niet uitstaan; — Hy continueerde de voortteeling van zyn Vee, op den voet van zyn Vader, die 'er tog ryk by geworden was; — Ik haalde hem het voorbeeld

van de *van Reenens*, en verſcheide anderen in de Colonie aan; — Ik deed hem zien, dat *Jan van Reenen*, een gelyk getal Schapen, als hy, thans bezittende, jaarlyks 2000 Ryksds. *alléén* van de Wol had, — dat wanneer zyn buurman een geheele Oogst Koorn van 500 Mudden, met veel handen, zorg, moeite en kosten gewonnen, naar de Kaap moest brengen, om 'er 2000 Rds. uit te ontvangen, hy daar en boven 50 Wagen-vragten moest opryden; daar men om 2000 Rds. voor de Wol te verkrygen, niet meer als 2 Wagen-vragten voor transport nodig had. — Alle deze redenen, en nog verſcheide anderen, die ik ter dier gelegenheid bybragt, gevoegd by de perſuaſien van zyne Vrouw, die dit onderſcheid zeer wel voelde, konden hem naauwlyks beweegen; — zyn antwoord was: „ Ik ben een ver-„ mogend man, en heb het niet nodig; — ik „ blyf liever by myn oude gewoonte, — en „ welke moeite zal ik hebben om weer andere „ Rammen te bekomen. " — Deze zwarigheid ruimde ik uit den weg, door de bezorging der Rammen op my te neemen. — Eindelyk en ten laatſten, bragt ik het zo ver, dat hy een gedeelte van zyne Schapen, om 'er eene proef op te neemen, zou afzonderen, voor vyf Rammen, die ik hem vervolgens door *Jan van Reenen* heb doen bezorgen, en die hy ook werkelyk onder een afgezonderde troup van zyne Schapen heeft geplaatst.

Docu-

Doch ik had alle kragt van reden nodig, om zyn vooroordeel weg te neemen, en zelfs mede te werken, om zyne zogenaamde zwarigheden uit den weg te ruimen.

Dit nu zo zynde met een Vee-fokker, die in de nabyheid van de Kaap woont; — die in zyn vak nog al onder de verlichte Landbouwers moet worden gerekend; — die behoort, tot eene respectabele Burgerlyke Familie, welke veel connexie heeft met de Ingezetenen van de Kaapstad, en die in de buurt van Berg-Rivier en Saldanha-Baay bovendien de grootste Veeboer is: wat zal men dan moeten verwagten, van de Vee-fokkende Ingezetenen, vooral die onze wyduitgestrekte Schapen-velden, in het Rogge-veld, — Bokke-veld, — Sneeuwbergen &c. &c. bewoonen? Zekerlyk zal men, na dit alles, niet vergrooten, wanneer men zegt, dat enkel door particulieren, en het voorbeeld, of de persuasien van particulieren, meer dan 50 Jaaren zullen nodig zyn, om in alle de bovengemelde Districten, de conversie der Schapen tot stand te brengen; — en dat men op dien voet, niet als zeer verre in het duistere van het *toekomende*, eenig wezentlyk effect voor de Kolonie, daar uit zal kunnen te gemoet zien.

Hier uit is het, zo als het my voorkomt dan klaar, dat de conversie van de Schapen in deze Kolonie, wil men 'er een *spoedig* en *zeker* effect

van hebben, geen werk moet blyven van een Particulier, maar wel degelyk van het Gouvernement zelve.

En dit leidt my nu, tot het onderzoek van de wyze, op welke het Gouvernement zig dan eigentlyk, met deze belangryke zaak zoude moeten bemoeyen?

De middelen, welke een Gouvernement, tot verbeteriug van Landbouw, — Handel, — of eenig ander tak van Industrie, gewoonlyk by der hand neemt; of by der hand neemen kan, zyn zekerlyk verschillend, en meest ingericht naar den aart, en het gewigt, van die voorgestelde verbeteringen zelve. — Zo zou dan, by voorbeeld, het Gouvernement bevorderlyk kunnen zyn, aan de voortteeling der Spaansche Schapen, in deze Kolonie?

Het zy, door het oprichten van eene Societeit, ter bevordering van den Landbouw, — van de voordkweeking der Spaansche Schapen, &c.

Het zy, door het uitlooven van premien, — recommandatien, — of andere voorstellingen, die aanmoedigend zyn, door de klaare overtuiging, van het byzonder nut en voordeel, welk 'er in zou zyn gelegen. —

Het zy, door den uitvoer van de Wol, provisioneel, vry te stellen van eenige uitgaande rechten, en dergelyke meer.

Dan

Dan, deze maatregelen, enkel *passief* zynde, zouden het gewenschte spoedig effect niet daar stellen; — een ieder zou evenwel de keuze behouden; — en by veelen, zouden de oude voorooordeelen, voor langen tyd, onoverkomelyke hinderpalen blyven.

Eene *active* mesure van het Gouvernement, zou, mynes erachtens, tot deze belangryke zaak worden vereischt.

En deze mesure zou, meen ik, behoren te bestaan, in de benoeming van eene expresse *Commissie*, ter conversie van de Kaapsche, in bastaard Spaansche, of Wol-geevende Schapen.

Deze Commissie zoude moeten zyn te samen gesteld, uit

Een Presidents.
Een Vice-President. En
Twaalf Leden.

Het getal dezer Leden, meen ik, niet minder als op *twaalf* te kunnen bepalen, om de werkzaamheden, welke de hier by gevoegde Concept-Instructie voor die Commissie, aanwyzen zal, jaarlyks de taak van die Leden, altoos twee aan twee in Commissie gesteld, te zullen moeten uitmaken.

Het opject dier Commissie, zoude moeten zyn, de *spoedige verzameling van goedgekeurde Rammen*, van waar dezelve ook te bekomen zyn, en de *voorsz. spoedige verandering onzer Schapen.*

Ten dien einde zoude zy *voor eerst* moeten hebben, een fonds van 50,000 *Rykst.*

Dit fonds zou dadelyk moeten worden aangewend:

A. Tot den aankoop van zo veele oprechte Spaanſche Rammen, — dan wel zo veele, de gem. oprechte Rammen het naast by komende, als in deze Kolonie, of van elders, maar zullen te verkrygen zyn.

B. Tot het aankoopen van een genoegzaam getal bastaard Spaanſche Ooyen, om zelve met de voortteeling te beginnen.

C. Tot het aankoopen of aanhuuren van zo veele voor de Schapen-teelt geſchikte Plaatſen en Wagters, — als 'er voor het getal Schapen, welke de Commisſie aan handen hebben zal, zullen worden vereischt; — behalven deze en geene Plaatſen aan de Groene Kloof, welke daar toe geſchikt geacht worden de, door het Gouvernement, ten dienſte van de Commisſie zouden kunnen worden afgeſtaan.

De werk aamheden van deze Commisſie, zouden zig, in de eerſte plaats, moeten bepalen tot de Spaanſche Schapen, welke *reeds in de Kolonie zyn.*

Het getal van dezelve, zou by deze Commisſie, pertinent moeten worden opgenomen; — En iemand, die reeds Spaanſche Schapen in de Ko-

Kolonie begat, zou Jaarlyks, den tyd daar zynde, vermogen, eenige zyner Rammen onder de Ooyen te zetten, dan na dat dezelve alvoorens, door of van wegens de Commisie, zouden zyn geëxamineerd en goedgekeurd.

Iemand, Spaansche Schapen in de Kolonie bezittende, zou ten minsten in den aanvang der conversie, niet vermogen een enkele Ram te laaten snyden, of over een enkele Ram te disponeeren, zonder expresse permisie van gemelde Commisie.

Na de oprichting van deze Commisie, zou ook niemand, geen bezitter van Spaansche Schapen zynde, het recht moeten hebben, te beginnen de Spaansche Schapen aan te kweeken, anders, als op het verkregen schriftelyk consent van de Commisie; — zig gedragende naar derzelver voorschrift, en vooral geen Ram van iemand koopende, noch ontfangende, dan die invoegen voorsz., behoorlyk zal zyn geëxamineerd en goedgekeurd; — mitsgaders dadelyk zig verbindende, om zyne eigene Rammen te laaten snyden, en geene andere, als de Rammen van het Spaansche ras, onder zyn troup te brengen.

Zo dra de Commisie, het zy met de voortteeling van haare eigene Rammen, — het zy door die van andere Oorden, of van Persoonen in deze Kolonie, te hebben verkregen, zo verre zal zyn gevorderd, dat ze met de dadelyke con-

converſie zelve mede aanvang kan maaken, zou de Commisſie, eerst en vooraf, haaren aandagt moeten vestigen, op het *Roggeveld*, en de Districten daartoe behoorende; als daar zyn, de *Bokke* en *Nieuwe Velden*, den *Hantam* en 't *Namaqua Land*; — Alle deze Districten houden thans te ſamen, het getal in van circum circa *een half millioen Schapen.*

Welke Districten, als het naast aan de Hoofdplaats liggende, ook gradatim, het allereerst, behooren te worden by der hand genomen.

Een ieder eigenaar van Schapen, in die Districten, zou dus onder behoorlyke ernſtige poenaliteit, moeten worden gebragt, onder de verpligting, om, Spaanſche of bastaard Spaanſche Rammen, van de Commisſie ontfangende, met de voortteeling hunner Schapen, naar het voorſchrift van de Commisſie te werk te gaan.

Dit voorſchrift vindt zig in detail beſchreeven, by de hier nevensgevoegde Concept-Inſtructie voor de Commisſie; en wordt derhalven, ten dien belangen, daar toe gerefereerd.

Onder de hoofdverrichtingen van die Commisſie, welke hier enkel worden geſchetst, behoord vooral ook, by de distributie harer eigene Rammen, te worden in het oog gehouden, dat, om allen ſchyn van hardigheid voor te komen, de uitdeeling der Rammen van de Commisſie, alnoos geſchiede *pro Deo*, maar onder bygevoegde be-

bepaling; dat, wanneer de Schapen, by de geënen, welke hunne eerſte Rammen alzo van de Commisſie hebben bekomen, reëelyk zullen zyn verwisſeld, zodanig, dat ze reeds mede bekwaame of goedgekeurde Rammen beginnen uit te leveren; de Commisſie als dan voor zekeren tyd, jaarlyks de dispoſitie zal hebben over vyf ten honderd, van de Rammen zo wel als Ooyen, daar uit voortgeteeld; op dat men alzo naderhand, met meerder gemak, tot de converſie der overige Districten, zal kunnen worden in ſtaat geſteld.

Om egter niet alles op de dadelyke werkzaamheid van de Commisſie te doen aankomen, maar ook de Ingezetenen zelve, in dit ſtuk, tot activiteit te brengen, zou men te gelyk kunnen bepalen, dat alle Ingezetenen, welke uit eigene liefhebbery, echter altoos onder het oppertoezigt en de leiding der Commisſie, of de Gecommitteerde Leden van dien, zelve overgaan tot het voortkweeken van de Wol-geevende Schapen, met namelyk zig goedgekeurde Rammen te procureeren, niet langer dan drie Jaaren onderhevig zullen zyn aan de verpligting, om, zo dra zy met hunne Schapen zo verre zyn gevorderd, dat ze bekwaame Rammen beginnen op te leveren, als dan mede Jaarlyks van de jonge Rammen, zo wel als de Ooyen, vyf ten honderd, echter *onder billyke betaling*, ter dis-

poſitie van de Commisſie af te ſtaan. ——

Schoon wel in den aanvang, de werkzaamheden van de Commisſie, door de opgenoemde twaalf Leden kunnen worden verricht; zo zullen echter, naar mate dat men met de converſie in de Kolonie vorderingen maakt, die verrichtingen zekerlyk hand over hand toeneemen.

En 't zal dan ook, ter gemoedkoming dezer Commisſie nodig zyn, dat, van wegens het Gouvernement, tevens worde verklaard, dat alle Geconſtitueerde Machten in de reſpective Buiten-Districten, daar toe gerequireerd, gehouden zullen zyn, die Commisſie in alles de behulpzame hand te bieden; — invoegen dat de Commisſie het nodig oordeelende, in de nabyheid van eene der Drostdyen, — in de nabyheid van de woonplaats van eenen Heemraad, of in de nabyheid van het verblyf van eenen Veld-Cornet, het een of ander onderzoek, of examinatie te laten doen, op een tydſtip, dat geen der Leden zelf daar toe zal kunnen vaceeren; zy dan het werk, in geen gedeelte der Kolonie, zal behoeven te laten vertragen, maar altoos, en in alle mogelyke omſtandigheden, tot zulk een buitengewoon middel, der adſistentie van de Commisſie, toevlugt zal kunnen neemen.

Zo veel doenlyk echter, vooral in den beginne, zal het noodzakelyk zyn, dat de Leden der Commisſie alles zelve inſpecteeren, en alles onder

der haar eigen oog doe voortgaan, — en tot dergelyke ſpeciale Commisſien, zal men dus nooit anders, als in cas van noodzakelykheid, 't geen, wanneer de converſie algemeener wordt, wel ras het geval zal moeten zyn, dienen te beſluiten.

Deze is derhalven, *in 't algemeen*, eene ſchets van den aart dier Commisſie, en de hooſdpoincten haarer verrichtingen.

Alle de andere werkzaamheden, — de manier van Vergadering te houden, — haare verantwoordelykheid aan het Gouvernement, — het doen van Jaarlykſche rekening &c., vinden zig gedetail eerd, in de meergemelde hier by gevoegde Concept-Inſtructie; — waar aan ik my, wat de Commisſie verder betreft, voor het overige ook gedraage.

Een enkel woord zal nog alleen nodig zyn, over het gemelde fonds; — het zy dat dat fonds in den beginne, niet tot de bepaalde ſom worde nodig geacht, dan wel eerst in der tyd, wanneer de zaaken meer worden uitgebreid, tot die bepaling kome, of ook zelfs worde vergroot. — Hier aan zou ik my niet willen binden. — Ik geloof, dat men de operatie zelfs met minder zou kunnen beginnen. — Dan, de bepaling van eene ronde ſom, *groſſo modo*; — was 'er nodig, en daar na is dus die bepaling ook zelve: ingericht.

Hoe het zy, — de werkzaamheid der Commisſie, is van 't grootſte belang, en moet, voornaal in den aanvang, niet geſchieden met ſlappe handen; — een enkel Jaar zelfs is veel verlooren; — en dus zullen de eerſte Jaaren, de voornaamſte moeten zyn: — het begin moet prompt en kragtdaadig wezen; — en dit kan niet geſchieden zonder Geld.

Het Geld, welk hier toe zou worden beſteed; zou, behalven deszelfs nuttigheid voor de Kolonie, ook bovendien geenzins voor verlooren kunnen worden geächt.

By eene goede administratie, geloof ik, dat men aan het einde der Commisſie, veel eer het contrarie vinden zal.

Dit hangt echter af van omſtandigheden, en kan dus, met geene mogelykheid, te vooren worden bepaald.

Men kan 'er alleen van zeggen, dat den aankoop van Schapen, om 'er de goede Rammen uit te trekken, en om altoos den ſtam van *'t eerſte ſoort*, by de Commisſie te doen berusten; — en den aankoop van Plaatſen, [voor zo verre men die niet door huur zal kunnen verkrygen] de waarde van het fonds, welk daar toe wordt aangewend, altoos genoeg zal kunnen repreſenteeren. —— Trouwens! tot de converſie van alle de Schapen, in de Districten van het Roggeveld, berekend op een half Millioen, zal men

voor

voor eerst niet meer nodig hebben dan 5000 Rammen; — welke, en door de eigene voortteeling, en door andere middelen, welke hier boven algemeen zyn opgegeeven, en verder in het vermogen van de Commisie ſtaan zullen, ter ſpoedige verkryging der Rammen aan te wenden, gemakkelyk kunnen worden by een gebragt. [*]

Intusschen zal de Commisie ter Converſie niet behoeven ſtil te zitten; — het door haar in den beginne aangekogt Vee, zal in quantiteit en qualiteit toeneemen; — zy zal genoodzaakt zyn, om ten minſten, geduurende haare werkzaamheden mede niets te verliezen, — haare Schapen Jaarlyks te doen ſcheeren; — zelfs uit haare eigene Wol, zal ze de Jaarlykſche kosten van Commisie &c. &c. kunnen goedmaken: — door de verbetering van de qualiteit der Schapen

[*] *Jan van Reenen* neemt aan, om uit zyn troup Spaanſche Schapen, welke in de vyfde verbastering is, en dus reeds bekwaame Rammen uitlevert, in de aanſtaande maand December te bezorgen, 400 ſtuks goede Rammen; — en na verloop van twee Jaaren, tusſchen de 6 à 700 per annum. — Wanneer deze Rammen, na nauwkeurige examinatie, worden *goedgekeurd*, — is men reeds zeer ver voor uit. — En dit zal dan ook wel het geval kunnen zyn met andere Ingezetenen, die Wol-geevende Schapen in de Kolonie bezitten.

pen in de Kolonie, zullen ook haare daar toe gekogte Goederen in waarde toeneemen; en ik geloof, dat het niet te veel gehazardeerd is, met te zeggen, dat, wanneer by het eindigen der Commisſie, alle de effecten daar toe gehoorende, worden te gelde gemaakt: men dan daar uit het primitive Capitaal, ruim zou weder vinden.

Om dit nodige Capitaal echter nu te bekomen, zyn 'er, naar myn inzien, twee middelen:

Of de ſom, enkel in papieren geld moetende beſtaan, te doen ſlaan, en, na het eindigen dezer operatie, wederom te doen verbranden.

Of, zo dit zwarigheid mogt ontmoeten, dezelve te doen by een brengen:

1] Voor een vierde door het Gouvernement.

2] Een vierde door Weesmeesteren, uit haar ſonds van de Intrest-rekening. — Waarby gevoegd kan worden, de ſom van 3940 Ryksds., welke wegens zekere, te voren in deze Kolonie, voor een korten tyd geëxisteerd hebbende Societeit, ter verbetering van Landbouw, Kunſten en Wetenſchappen, nog ter Weeskamer berust.

3] Een vierde door den Raad der Gemeente, die, wegens den verkoop der aan haar afgeſtaane Erven, eene aanzienlyke Kas, en almede groot belang heeft, by zulk eene gewigtige operatie.

4] En voor het resteerende vierde gedeelte, door

door eene inschryving onder de Ingezetenen, die het groot belang dezer onderneeming overweegende, zig dan ook, zo als men billyk vertrouwen mag, aan zulk eene geringe opoffering niet zouden laten kennen; vooral, wanneer zy zien, dat zy niet alleen met rede, op de restitutie van hun geld zullen kunnen hoopen; maar wanneer hen tevens, in 't byzonder wordt toegezegd, dat, byaldien by het eindigen dezer operatie, bevonden mogt worden, gelyk waarschynelyk is, dat de aangekogte effecten, of geaccresseerd, of in waarde zyn toegenomen; — men aan hun, of hunne gerechtigdens, dan ook nog de renten, op hunne gefourneerde Capitaalen, zal doen geworden; — en het ergste eens genomen, — namelyk, dat men, met het laatste vierde gedeelte, bevonden wordende, niet volkomen te kunnen fagen; zou als dan het fonds, des noods, wel door het Gouvernement, — de Weeskamer, en den Raad der Gemeente, kunnen worden by een gebragt.

Dit, meen ik, dus genoeg gezegd te zyn, over het artikel der Schapen.

En, is deze verandering voor de Kolonie belangryk? — heeft ze zulk een wezentlyken invloed, op het toekomend geluk der Ingezetenen? —— geen minder aanmerking, verdiend ook *ons Rundvee* in de Kolonie.

Dit brengt my dan, tot het tweede hoofdpoinct van deze Memorie.

Mr

Met het *Rundvee*, is het, in de hoofdzaak, even alzo geſteld.

In de *qualiteit*, is het onderſcheid, met de zogenaamde Vaderlandſche, of bastaard Vaderlandſche Runderen, even groot; —— voorbeelden, — en eigene ondervinding, zullen ook al wederom myne bewyzen uitmaken.

Tot nu, zo ik meen, de laatſte twintig Jaaren, heeft men hier, met het Kaapſche Rundvee, [zo als men het met recht noemen mag] *voortgeſukkeld.*

Onbegrypelyk is de geringe quantiteit Melk, welke, over het algemeen genomen, door onze Kaapſche Koeyen, wordt uitgelcverd; zo dat het bykans der moeite niet eens waardig is, dezelve *daar toe* aan te houden.

Melk ondertusſchen, is gewis, een belangryk product van deze Kolonie; —— de Boter en de Kaas, beiden zo zeer geſchikt, ter gemoedkoming van eigene conſumptie, welk alles, thans nog in *Vleesch* en *Brood* moet beſtaan; zyn tevens mede, byzondere artikelen, voor den uitvoer naar Indien, en voor de conſumptie op de Schepen.

Hier van, levert *thans* de Kolonie, nog niets noemenswaardigs op. — Ze is egter, ten dien opzigte, mede voor merkelyke verbeteringen vatbaar; — verbeteringen, welke met veel minder omſlag en moeite, als omtrent de

Scha-

Schapen zyn opgegeeven, kunnen worden te wege gebragt; en welker invloed, op den welvaart dezer Kolonie; den tweeden rang moet worden toegekend.

Twintig à vyf-en-twintig Jaaren geleden, heeft; meen ik, het allereerst de Gouverneur *van Plettenbergh*, in deze Kolonie doen overbrengen; een Frieſche Bul en Koe; — daar mede, heeft hy de verbastering alhier tot het zogenaamd Vaderlandsch Vee begonnen; — men zag, dat dit wel ſlaagde; — en daarop hebben verſcheide anderen, van tyd tot tyd, zo gebrekkig, als hier toe de gelegenheid ook was; nu en dan, enkelde jonge Vaderlandſche Koeyen doen uitkomen; waar door zig de verbastering van het Rundvee verder, met een uitneemend goed ſucces; meest in de nabyheid van de Kaap; en het Kaapsch District heeft verſpreid.

Een ieder, die maar eenig nut van zyn Vee trekken wil, tragt zig van deze bastaard Vaderlandſche Koeyen of Bullen te voorzien.

Vaderlandsche Koeyen heeft men hier zien verkoopen voor 500 Ryksds., ja tot 800 Rds. het ſtuk; — en de Bullen mede tot 500 Rds.; het geen zekerlyk niet is geſchied uit weelde; — maar uit bezef van het groot voordeel, welk men in de verbetering van zyn Vee daar door ſtond te trekken.

Inderdaad, — die geene, welke, al weder-

om ook niet uit vooroordeel, 'er iets tegen hadden, hebben hunne bezittingen hier mede merkelyk verbeterd; — en geen wonder, — zo dra de ondervinding allen twyffel weg nam van het groot onderſcheid, welk 'er in dit Ras, met het Kaapsch Rundvee, gelegen is; vonden de opgenoemde voorbeelden, vooral in de nabyheid van de Kaap, ook groetige navolgers.

Men zie de bylagen onder litera C, D, E en F; — zynde, de beantwoording van eenige vraagen, voorgeſteld aan Menſchen, die eerst hebben bezeten *Kaapsch* Rundvee; — en die, door de gezegde verbastering, zig de hier bekende *bastaard Vaderlandſche* Koeyen hebben aangeſchaft; —— men zie daar uit, — dat, zonder eens te ſpreeken, van de echte Vaderlandſche Koeyen, — de enkele Bastaards, — dat is gezegd, Kalveren van eene *Kaapſche* Koe, by een Vaderlandſchen Bul, — vyf en zes maal zo veel Melk uitleveren, als de gewoone Kaapſche Koeyen; — dat, onder anderen, zekere Landman, die hier in de nabyheid eene Plaats bezit, waarop hy, door elkanderen, van 50 tot 70 bastaard Vaderlandſche Koeyen houdt, 'er eigenlyks van heeft, tuſſchen de 30 en 40 emmers Melk; misſpaders jaarlyks tot 6000 ponden Boter verkoopt; 't geen aan *Kaapsch* Vee, een getal van over de twee, tot drie honderd Koeyen zou verderen; —— En men zal dus, uit dit

klein

kleln exempel ligtelyk kunnen afleiden, welk een verbazenden invloed de verbetering van ons Rundvee, het geheele Land door, op zulk een esſentieel artikel van product, als Melk, — Boter, — Kaas en Zeep zou moeten maken; — dit zou zelfs werken op het beſtaan van enkele arme huisgezinnen; — het weinig voedſel, welk eene verminderde hoeveelheid Koeyen, om zekere quantiteit Melk uit te leveren, nodig heeft, maakt het beſtaan van zulke Huisgezinnen, ook zo veel te gemakkelyker. —— Trouwens! ik ken zelfs aan de *Kaap* Huishoudingen, die van *drie* bastaard Koeyen leeven; — hier toe zouden wel 20 *Kaapſche* worden vereischt; —— en, wanneer nu dit onderſchcid in 't groot, tot het *geheel* van deze Kolonie opklimt, dan wordt het, na die evenredigheid, ook voor dit Land, van uitſteekend belang.

Behalven de verbetering in de Melk en Boter, zo heeft het bastaard Vaderlandsch Rundvee ook andere gunſtiger hoedanigheden.

De gemelde Bylagen zullen ook al wederom aanwyzen:

A. Dat ze zyn veel tammer van aart, als het Kaapsch Vee.

B. Dat ze meer gebrek kunnen uitſtaan, —— met minder voedſel zyn te onderhouden, en verſcheide ſoorten van gewaſſen of heesters nuttigen, waar van het *Kaapſch* Vee afkeerig is.

C. Dat de Trek-Osſen, op den duur, aan het Kaapsch Vee te præfereeren zyn; kunnende men met een ſpan bastaard Vaderlandſche Osſen, geſtadig en op den duur, tegens twee ſpannen Kaapſche arbeiden.

Trouwens! — men behoeft maar alleen acht te ſlaan, op Hout-karrewyers, en alle de geenen, welke Plaatſen in de nabyheid van de Kaap bezitten: — alle deze hebben, door de ondervinding geleerd, zig reeds van bastaard Vaderlandſche Osſen by præferentie voorzien, en vinden, uit hoofde van ſchraalheid aan Weide, en gebrek aan voedſel, 'er hunne rekening zeer wel by.

Ongeacht dan nu alle deze ſpreekende bewyzen, zo ſchynt men zig, in dit Land, nog niet algemeen van de nuttigheid van dit onderſcheid in het Rundvee overtuigd te houden.

Het is waar, de verbastering van ons Rundvee heeft zig al zeer verre uitgebreid; —— de meeste Landbouwers van het Kaapsch Diſtrict bezitten dezelven reeds, en een groot gedeelte van Stellenbosch, ook eenige van Zwellendam hebben daar mede aanvang gemaakt; — gebrek aan echte Bullen verhindert veele anderen zelfs, om naar hunnen wensch daar in voort te varen.

Des niet te min heerscht 'er, onder veelen, og een groot vooroordeel tegen.

Of

Op myne gemelde kleine Landreize heb ik dit, by myn vriend *Laubſcher*, mede ondervonden.

Hy had op zyn Plaats *Patryze-Bergh* aanzienlyke troupen Rundvee; — dit Vee zag 'er fraay uit; — maar ook vond ik 'er, tot myne verwondering, geen enkelde bastaard Vaderlandſche onder; — dit bragt my met den oude Man al wederom in dezelfde discusſien, als omtrent zyne Schapen; — daar in wierd ik ook zeer door zyne Vrouw geholpen; — deze had lang gewenscht, Vaderlandſche Koeyen te bezitten, vermits ze dan *weinig* nodig had, om haare quantiteit Melk en Boter te verkrygen; doch *Laubſcher* had nooit van de verbastering van zyn Vee willen hooren; — het was hetzelfde ras, dat zyn Vader, zo lange, met zegen en voordeel had bezeeten, en hy hield van geen vreemde zaaken; — de Osſen vooral kon hy niet uitſtaan; — ze waaren lui en ongeſchikt; — de Kaapſche Osſen waren veel levendiger en ſtonden hem dus beter aan.

Hy had ondertusſchen 57 dezer Kaapſche Koeyen aan den Paal, die 'er ſchoon uitzagen, ik vroeg hem hoe veel Melk hy van deeze Koeyen dagelyks had, en zyn antwoord was 6 Emmers; — Ik deed hem dus opmerken, dat dit zelfde getal *bastaard Vaderlandſche* Koeyen [zodanig als ze zyne Buurvrouw, de Wedu-

Hendrik Laubſcher, onder zyn oog bezat,] met dezelfde kosten en moeite onderhouden, hem moesten uitleveren, van 25 tot 30 Emmers Melk, en dat daar en boven de waarde van zo een bastaard Vaderlandſche Koe, in dit Land, by verkoop gelyk ſtond, aan *vier* Kaapſche Koeijen. — Dit leed zekerlyk geen tegenſpraak; — evenwel hield hy van geene verandering; — hy had het niet nodig; — zyn Vee zag 'er ſchoon uit; — en hy was 'er aan gewoon. —— Eenige weeken egter daarna kwam hy aan de Kaap, en zeide my, dat hy tog nu een Vaderlandſche Bul had opgedaan, en met de verbastering van zyn Vee, aanvang zou maaken.

Ik haal wederom dit voorbeeld aan, om te doen zien, dat 'er ook omtrent de verbetering van ons Rundvee, over het algemeen genomen, voorzieningen van het Gouvernement worden vereischt.

Dan deze voorzieningen behoeven uit den aart der zaak, op verre na niet, tot die maate van energie te worden gebragt, als ik gemeend heb, dat, uit de abſolute noodzakelykheid, het geval zou moeten zyn, met de introductie van de Wol-geevende Schapen.

Het vooröordeel tegens de Wol-geevende Schapen is, over het algemeen, in de Kolonie veel grooter als tegen de verbetering van het Rundvee. ——— Alle de Inwoonderen van het

het Kaapsch District, eenige weinige nog maar uitgezonderd; — het grootſte gedeelte van Stellenbosch en Drakenſtein; — verſcheiden van Zwellendam, en ook wel eenige zelfs in het District van Graaff-Reinet zyn 'er niet tegen, — en doen 'er reeds pogingen toe; — het ontbreekt den meesten maar alleen aan de gelegenheid, om de Bullen van een goed ras te verkrygen; — Andere zyn 'er nog wel tegen, doch zullen hier van ſpoediger terug komen, als van hunne averſie jegens de Wol-geevende Schapen; —— bovendien is de verbastering van het Rundvee hier veel vroeger begonnen, en heeft ook veel meer progresſen gemaakt; —— dit poinct vereischt derhalven maar alleen aanmoediging en te gemoetkoming van het Gouvernement; —— vooral, in het op eene gemakkelyke wyze verkrygbaar maaken van de *oprechte* Vaderlandſche Bullen, en in aan deze verbetering van het Rundvee, zelf leiding te geeven.

Dit alles zal dan, naar myn inzien, gevoegelykst kunnen geſchieden:

A. Door een præmie te ſtellen op den *invoer* van Vaderlandſche Koeyen of Bullen.

B. Door met ieder Schip, dat, na den Vreede, uit de Republiek naar Indiën vertrekt, telkens, eenige *Bul*-Kalveren te doen overbrengen, 't geen zelfs ongevoelig geſchieden kan.

C. De

C. Door deze Bul-Kalveren, onder voldoening van het kostende, mede te doen overgeeven aan de voorschr. Commissie ter Conversie, hoofdzakelyk van de Schapen.

D. Door deze Commissie dan insgelyks te belasten met de zorg van de behoorlyke distributie van die Bullen, zo dra ze bekwaam zyn, tegens eenen civielen prys, waar by enkel schadeloos stelling zou dienen te worden in 't oog gehouden, en geen winst.

De Commissie zou insgelyks, op eene van de geschiktste plaatsen, kunnen houden eenige oprechte Vaderlandsche Koeyen, waar toe men dan, *ten behoeve van dezelve*, van tyd tot tyd, eenige *enkele* Vaers-Kalveren, op die Schepen mede zou kunnen plaatsen, om daar uit alwederom, zo veel mogelyk, eene *pipiniere* aan te houden van de oprechtste Bullen, die hier te verkrygen zullen zyn, en daaruit, van tyd tot tyd, in voegen voorschr., de distributie te doen.

Deze Commissie zou dan vooral mede het oog kunnen laten gaan, over de wyze van voortteeling en verbetering van het Rundvee onder de Ingezetenen.

By voorbeeld:

Ze zou nooit behooren toe te staan, dat men een *bastaard* Vaderlandsche Bul bragt by *oprechte* Vaderlandsche Koeyen van 't eerste soort, noch

noch een *Kaapſche* Bul, by *Saldanha Vaderlandſche* Koeyen; — 't geen tegenswoordig, indifferentelyk geſchied, en, aan de verbetering van het Rundvee, groot nadeel toebrengt; — waar in de Commiſſie door Landdrosten, — Heemraaden en Veld-Cornets in de Buiten-Diſtricten, merkelyk zoude kunnen worden geaſſiſteerd.

Iemand ondertuſſchen uit de Diſtricten van Graaff-Reinet, willende beginnen, met zyn Rundvee te verbasteren, zou de Commiſſie, om dit aldaar in 't byzonder aan te moedigen, ten minſten *voor eerſt*, *zonder eenige betaaling*, van een oprechten Bul kunnen voorzien; — mits zig, onder daartoe te ſtellene pœnaliteit, verbindende, als dan ook, geene Kaapſche, wederom onder zyn troup te brengen; — welk middel, ter merkelyke aanmoediging zou verſtrekken, van de Vee-fokkende Ingezetenen van Graaff-Reinet, die hog het allermeeſte, tegens deze nuttige verbastering van het Rundvee, zyn voorſtanders.

En op deze wyze, geloof ik, dat men, met een zeer goed gevolg, van wegens het Gouvernement, bevorderlyk zoude kunnen zyn, ook in deze, zo nuttige, algemeene verbetering van het Rundvee; — 't geen dan ook wel ras, haare byzondere voordeelen, over het geheel beſtaan van de Koloniſten zal verſpreiden.

Eene enkele zwarigheid, meen ik, te moe-

ſen uit den weg ruimen, welke by den een of ander mogelyk nog mogt opkomen, te weeten: — dat misſchien de groote voordeelen, welke door de voorgeſtelde verbetering van het Vee, aan de Vee fokkende Ingezetenen in deze Kolonie, zou worden toegebragt, nadeelig zoude kunnen zyn, aan de andere takken van Landbouw; voornamelyk aan den Koorn- en Wyn-Boer; — of, dat dezen, de Land-bouw latende vaaren, zig mede alléén op de Vee fokkery zouden gaan toeleggen.

Dan, zo min als de Vee Plaatſen in deze Kolonie, of door de grond zelve, of door haare ſituatie, tot de Koorn- en Wyn-bouw zyn geſchikt; even zo min, zal men hier, de Koorn en Wyn Plaatſen alleen, kunnen aanwenden.

De Koorn en Wyn Plaatſen, zullen, althans door deze verbetering in de Kolonie haare belangrykheid niet minder blyven behouden, en zelfs moeten toeneemen, naar maate dat, door zulk een conſiderabelen uitvoer, van een nieuw Product, dat by na geen handen, noch eenige behoefte vordert, ook alle de vereischtens voor den Landbouw, op eene gemakkelyker wyze, verkrygbaar zullen worden.

Welke gunſtige omſtandigheid dus, niet alleen, merkelyke aanmoediging zal moeten geeven, zo wel aan Koorn en Wyn-, als aan alle andere takken van Land-bouw hier ter plaat-

ſe-

ſe; maar tevens geen gering voedſel toebrengen, aan eenen *activen* handel, welke *dan* met recht, aan de *Kaapſtad* kan worden te gemoet gezien; en natuurlyk, wederom haare wederkeerige voordeelen, op den Landbouw zou doen neerkomen.

Hier mede, houde ik dan voor afgehandeld, de beide gewigtige onderwerpen, welke ik my, in den aanvang van dit vertoog, voorſtelde: — Ik ben hier toe niet gekomen, als, na alles wel naauwkeurig te hebben onderzogt, en het gevoelen te hebben ingenomen, van Landbouwers in de Kolonie, die zig met opzet op de verbetering van hun Vee hebben toegelegd, en daar in, tot hun voordeel, zo wel zyn geſlaagd; gevoegd, by myne eigene waarneemingen, zedert dat ik, van een arbeidzaam Ampt ontſlagen, tyd en gelegendheid gehad heb, mynen aandagt opzettelyk te vestigen, op den tegenswoordigen ſtaat van deze Kolonie, en op de middelen, welke, naar myn wyze van zien, ter haarer opbeuring zouden kunnen worden in 't werk geſteld.

Met opzet, heb ik my alléén, met twee *hoofdpoincten* bezig gehouden, en geenzints geſprooken, van andere takken van verbeteting, —— als daar zyn: —— de voortkweeking van Catoen, — het verder invoeren en voortteelen van Ezels, om het transport in de Kolonie gemakkelyk te maaken, en dergelyke meer; wel-

be gter, als in den tweeden rang ſtaande, ze de verbetering van voorſchr: *hoofdzaken*, daar uit, als van zelve zullen voortvloeyen.

De goede gevolgen, welke uit de geprop-neerde verbeteringen, met recht kunnen worden te gemoet gezien, heb ik niet tragten op te ſtukken, met berekeningen van alle de voordeelen en de byzondere avantages, welke aan de Kolonie, — welke aan het Moederland, daar door ontwyffelbaar zullen worden toegebragt, — Een ieder die het Land *kent*, — een ieder die weet, wat het alleen is, eene aanzienlyke hoevoelheid, beste Wol *enkel* Jaarlyks te *kunnen* uitleveren, — die gevoelt, wat het voor eene Kolonie in zig heeft, in plaatſe van geduurig agter uit te gaan, nu Jaarlyks, een aanzienlyk *batig ſaldo*, over te hebben; zal zekerlyk, dien gunſtigen invloed, zo wel op de belangens van het Moederland, als op de bevordering van Landbouw, Kunſten en Weetenſchappen, — Ja, in één woord op *al 't geen 'er in de Kolonie leeft*, zelve wel ras gewaar worden!

Eenvoudigheid, heb ik in deezen, zo veel ik kon betragt, en, door eigene ontmoetingen, door eigen onderzoek, heb ik de waarheden, die ik aanhaalde, tragten op te helderen, om dat het onderwerp my voorkwam, zulks nog al te vereiſchen.

Myne ledige oogenblikken, nog tot nut der

Ko-

Kolonie en het Moederland te hebben mogen aanwenden, zal my altoos wezentlyk genoegen geeven.

En het zal my ondertusschen aangenaam zyn, dat, daar deze myne geringe bedenkingen, in het byzonder zyn voortgevloeid, uit het vertrouwen, welk de *Gouverneur en Generaal en Chef* wel in my heeft willen ſtellen; door my op te geeven, de beantwoording van eenige vragen, welke my hier toe hebben geleid, en doen beſluiten, myne gedagten in eens, over het groote onderwerp, *de verbetering* namelyk *van den tegenswoordigen ſtaat der Kolonie*, ter neder te ſtellen; zulks dan ook, niet alleen deszelfs goedkeuring moge wegdragen; maar te gelyk mede niet ongevallig moge zyn, aan den *Commiſſaris Generaal*, die zig thans nog op deszelfs Landreize bevindt, en nu, zo wel als den Gouverneur, best in ſtaat zal kunnen zyn, de algemeene gronden van myn betoog, en de *mogelykheid* van uitvoering, te toetzen, aan derzelver eigene ondervinding en opmerking.

Ronde Bosch, *aan de* Kaap de Goede Hoop, *den* 19 *Maart* 1804.

[*was geteekend*]

W. S. van RYNEVELD.

PLAN *van eene* CONCEPT-INSTRUCTIE, *welke het my (onder verbetering) voorkomt, op de volgende of dergelyke wyze dienſtig te kunnen zyn, voor de geproponeerde Vergadering, of Commisſie ter converſie van de Schapen, in deze Kolonie, tot de zogenaamde Spaanſche of Wol-geevende.*

ART. 1.

DE Commisſie zal beſtaan uit
EEN Preſident,
EEN Vice-Preſident, en
TWAALF Leden.

2.

PRESIDENT, — Vice-Preſident en 8 Leden, zullen door den Gouverneur en Generaal en Chef terſtond worden gekozen.

3.

DEZEN zullen zig, als de gem. Commisſie ter converſie conſtitueeren, en dan formeeren eene nominatie van een dubbel getal, waaruit de verkiezing tot de vier overige Leden, door den Gouverneur en Generaal en Chef mede zal geſchieden.

4.

DE Commisſie zal tevens hebben eenen Amanuenſis of Secretaris, door den Gouverneur mede te benoemen.

5. HET

5.

Het groote object van deze Commisſie, beſtaat in *de ſpoedige verandering van de Schapen dezer Kolonie, tot het zogenaamde Spaanſche ras, of tot Wol-geevende Schapen.*

6.

En dus in *de ſpoedige verzameling van de daar toe dienende Rammen*, het zy dezelve in deze Kolonie, of van elders verkrygbaar zyn.

7.

De Commisſie zal echter vooraf moeten opneemen, den ſtaat van de tegenswoordig zig in de Kolonie bevindende Spaanſche en bastaard Spaanſche Schapen.

8.

Eene exacte Lyst zal terſtond door de gem. Commisſie moeten worden geformeerd, van alle de Spaanſche of Wol-geevende Schapen in deze Kolonie, met aanwyzing:

A. Van 't getal der Rammen, van 't eerſte of beste zoort, by ieder Ingezeten, in posſesſie.

B. Het getal in zelver voegen van alle de overige Rammen, welke onder goede Wol-geevende Schapen kunnen worden begreepen, en dus tot de voortteeling kunnen dienen.

C. Even hetzelve omtrent de Spaanſche of bastaard Spaanſche Ooyen.

9. De

9.

De Commisſie zal zelve of van harentwegen moeten aankoopen of doen aankoopen, zo veele oprechte Spaanſche Rammen, dan wel zo veele de gem. oprechte Rammen het naast bykomende, als in deze Kolonie maar zullen te verkrygen zyn.

10.

Dezen aankoop zal insgelyks mede dadelyk moeten geſchieden van een genoegzaam getal bastaard Spaanſche Ooyen.

11.

Daar mede zal de Commisſie dan zelve met de voortteeling een begin maaken, op zodanige daartoe geſchikte Plaats of Plaatſen, als de Commisſie oordeelen zal, ten dien einde aan te koopen of aan te huuren, of hun van Gouvernements wege daartoe in gebruik zal worden gegeeven.

12.

In zelver voegen zal de Commisſie zig ook moeten voorzien van zodanige Wagters, als 'er voor het getal Schapen, welke men aan handen hebben zal, zullen worden vereïscht.

13.

Tot dit een en ander wordt aan de Commisſie voor eerst in handen geſteld, een fonds van 50,000 Ryksds. ter harer rekening en verantwoording.

14. Een

14.

Een Lid uit hun midden, door de Commissie te benoemen zal weezen Cassier, en verpligt voor deszelfs administratie te stellen behoorlyke en sufficiente cautie.

15.

Indien de Commissie enverhoopt moeielykheid ontmoeten mogt, in de verkryging by contract of overeenkomst van eenige van het beste soort Rammen, welke reeds in de Kolonie zyn, zal men uit hoofde van het gewigt der zaak, daaromtrent te werk gaan in maniere als volgt:

16.

Wanneer eenig Ingezeten in de Kolonie bezit niet meer dan één oprechten Spaanschen Ram, zal de Commissie het recht hebben, per voor het eerste Jaar 10 Ooyen, *de Commissie toebehoorende*, by te plaatsen.

17.

Daar en boven zal de Commissie bevoegd zyn, om het volgende Jaar, uit den troup van zodanige Eigenaar, een derde der van zulk eenen Ram voortgekomene oprechte Lammeren, het zy Rammen of Ooyen, naar gelang der omstandigheden te requireeren, onder billyke betaling voor de waarde, by overeenkomst of taxatie.

18.

Wanneer echter eenig Ingezeten bevonden wordt, meer dan een oprechten Spaanschen Ram

te bezitten, zal de Commisſie het recht hebben, zodanig getal daarvan als convenabel zal worden geoordeeld, mede onder behoorlyke betaaling, te requireeren.

19.

Met dien verſtande nogthans, dat niet alleen dergelyke gerequireerde oprechte Rammen enkel zullen worden aangewend ter verkryging van den *Stam* van 't beste ſoort, onder de Commisſie, en dus ter voortteeling *by de Commisſie zelve*, zonder aan eenig ander particulier te mogen worden afgegeeven.

20.

Maar dat ook de voorige Meester van dien, de twee eerſte Jaaren, na dat daar van bekwaame Rammen zullen zyn voortgekomen, de vrye dispoſitie zal hebben, over ten minſten drie jonge Rammen, ieder Jaar, zonder de minſte betaaling.

21.

Dezen zelfden regel zal worden in acht genomen, omtrent de oprechte Ooyen van het eerſte ſoort, welke zig in de Kolonie bevinden.

22.

Al het welke dan alleen te verſtaan is, van oprechte Spaanſche Schapen, welke by de Publicatie dezer *reeds in de Kolonie zyn;* doch zullen daar van zyn uitgezonderd, alle goedgekeurde Wol-geevende Schapen, welke voortaan van bui-

buiten 's Lands alhier worden ingevoerd, als waar mede den Eigenaar naar welgevallen zal kunnen handelen; enkel in de voortteeling, zig gedragende, naar den regel, hem nevens anderen, door de Commisſie voor te ſchryven.

23.

Niemand Spaanſche of bastaard Spaanſche Schapen in de Kolonie bezittende, zal Jaarlyks, wanneer de tyd daar is, vermogen eenige zyner Rammen onder de Ooyen te plaatzen, dan na dat dezelve alvorens, door of van wegens de Commisſie zullen zyn geëxamineerd en goedgekeurd.

24.

Ook zal niemand bezitter zynde van Spaanſche Schapen in de Kolonie, vermogen een' Ram te laten ſnyden, of over een enkelen Ram te disponeeren, zonder expreſſe permisſie van gem: Commisſie; — welke permisſie zekerlyk niet zal worden geweigerd, zo dra het blykbaar is, dat daar mede ter voldoening aan het hoofdoogmerk ten dezen wordt gehandeld.

25.

Niemand zal, na de organiſatie van deze Commisſie, geen bezitter van Spaanſche Schapen zynde, vermogen aanvang te maken met het voortkweeken van die Schapen, anders dan op verkregen ſchriftelyk conſent van de Commisſie: zig gedragende naar derzelver voorſchrift, en vooral geen' Ram van iemand koopende, noch

ontvangende, als die invoegen voorsz. behoorlyk zal zyn geëxamineerd en goedgekeurd — en dadelyk zig verbindende, om zyne eigene Rammen te laten snyden, mitsgaders voortaan geene andere, als de Rammen van het Spaansche ras onder zyn troup te brengen.

26.

Zo dra de Commissie met de voortteeling of het op eene andere wyze verkrygen van haare eigene Rammen, zo verre zal zyn gevorderd, dat ze met de dadelyke Conversie zelve mede aanvang maken kan, zal de Commissie het eerst daar toe moeten by der hand neemen, het *Roggeveld*, en de Districten daar toe behoorende, als daar zyn de *Bokke en Nieuwe Velden*, de *Hantam* en 't *Namaqualand*, beginnende met de Plaatzen welke het naaste by de Hoofdplaats zyn gelegen, en zo graduatim voortvarende.

27.

Ieder Eigenaar van Schapen in die Districten word dus hier by verklaart, onder de by de Wet daartoe bepaalde penaliteit, te zyn onderworpen, om Spaansche of bastaard Spaansche Rammen van de Commissie ontvangende, met de voortteeling en behandeling zyner Schapen naar derzelver voorschrift te werk te gaan.

28.

Zy zullen zonder eenige betaling, en dus *pro*

Deo

Deo ontvangen, voor honderd Ooyen [*] éénen Ram, en verpligt zyn niet alleen alle hunne eigene, of afgekeurde Rammen te doen ſnyden, maar ook nooit onder hunne Schapen weder eenigen anderen Ram te mogen brengen, dan die door de Commisſie, óf iemand van wegen dezelve, na examinatie, zal zyn goedgekeurd.

29. De

[*] Duquesnoy, *Memoire ſur l'education des Bêtes à Laine*, vordert, pag. 137, voor een' Ram ſlegts 30 Ooyen. —— Daubenton in zyn *onderwys voor de Schaapherders en Eigenaars van Schapen*, brengt op pag. 95 dit getal zelfs tot 50; —— doch men merke hier op aan, dat dit moet worden verſtaan in de voorteeling van Schapen óp de *gewone* wyze. —— Maar wanneer het noodzakelyk wordt, om het ras van een aanzienlyk áantal Schapen te verbeteren, en men voorheen gebrek heeft aan Rammen, dan moet men die gewoonte naar de omſtandigheid veranderen. — Men behoort niet *te gelyk* 100 Ooyen te plaatzen by éénen Ram. — Men beginne hier, by voorbeeld, in de maand December, (zynde de maanden December en January, de gewoone, in welke de Landlieden hunne Rammen onder de Ooyen brengen) en geeve dan, volgens gem. Schryvers, voorheen 30 à 40 Ooyen aan eenen Ram; — men zondere den Ram intuſſchen veertien dagen af; — door buitengewoon voedzel en oppaſſing make men hem ras weder bekwaam voor andere Ooyen, en zo eindige men het voorſz. getal van 100 Ooyen, tegens de volgende maand February; —— Ik geloof dat men dus niet te veel zegt, dat by zulke buitengewone gelegendheid, in den aanvang, één Ram voldoende zyn zal voor 100 Ooyen.

29.

De eerſte Rammen welke voortkómen van een' Spaanſchen Ram by eene *Kaapſche Ooy*, zal de Commisſie zorgen dat geſneden worden; als zynde niet geſchikt tot de verbetering van het ras.

30.

't Geen zal moeten worden gecontinueerd de ~~eerſte vier~~ Jaaren, of tot dat men door de graden van verbastering, in het beste zoort zal zyn geraakt.

31.

De eerſte Ooyen ondertusſchen, welke voortkomen van eenen Spaanſchen Ram, by eene *Kaapſche* Ooy, zal de Commisſie het eerſte Jaar ter verderé voortteeling kunnen doen aanhouden.

32.

Van deze Ooyen zal men zig ontdoen, in maniere als by Art. 35 zal worden beſchreven, ten einde door verdere verbastering trapswyze in het echte ſoort te geraken.

33.

Geen Landman, waar by de verbetering der Schapen alzo door de Commisſie is begonnen, zal binnen de Jaaren daar toe geſteld, vermogen, eenige bastaart Speen-Ooy aan eenen Slagter te verkoopen, op de pœnaliteit daartoe by de Wet bepaald.

34. In-

34.

Ieder Landman met welke de converſie zyner Schapen is begonnen, zal Jaarlyks verpligt zyn, zodanig getal van zyne oudſte *Kaapſche* Ooyen, als zyn aangeteeld getal bastaard Speen-Ooyen bedraagt, af te zonderen, en *gust* te laaten loopen, om of verſlagt te worden, of aan de Slagters, dan wel aan anderen, geene Wol-geevende Schapen nog bezittende, te worden verkogt; ten einde zig alzo langzamerhand en ongevoelig van de *Kaapſche* Ooyen te ontdoen, en die met de gemelde *Wol-geevende* aan te vullen.

35.

Op deze zelfde wyze zal men ook op ieder Plaats te werk gaan met gemelde eerſte verbastering, door namelyk, zo dra alle de Kaapſche Ooyen zyn van de hand gezet, wederom van tyd tot tyd mede af te ſchaffen, de Ooyen, welke van een' oprechten Ram, by eene Kaapſche Ooy zyn voortgekomen, en die al wederom te doen remplaceeren, door jonge Speen-Ooyen, welke voortgeteeld zyn van eene bastaard Spaanſche Ooy, by een oprechten of goedgekeurden Ram.

36.

't Welk alzo Jaarlyks zal worden gecontinueerd, tot dat men door de verdere verbastering; eindelyk in 't oprechte ſoort geraakt, en by de

Com-

Commisſie de verdere verwisſeling op zulke Plaatzen onnodig zal worden geächt.

37.

De Commisſie ter converſie zal, drie Jaaren lang hebben de diſpoſitie over vyf ten honderd, van alle bekwame Rammen of Oozen, welke op zodanige Plaatzen worden voortgeteeld, als hunne eerſte Rammen van de Commisſie zelve hebben ontſangen, op dat de Commisſie alzo des noods, naderhand met meerder gemak tot de converſie der overige Diſtricten zal kunnen worden in ſtaat geſteld.

38.

Aan alle zodanige Ingezetenen, welke uit eigene Liefhebbery zelve zullen verkiezen over te gaan tot de voortkweeking van *Wol-gevende* Schapen, zal zulks door de Commisſie ſchriftelyk worden toegeſtaan.

39.

Doch zullen de zodanigen verpligt zyn, niet alleen zig te voorzien van goedgekeurde Rammen, maar de voortteeling hunner Schapen ook te doen onder het opzigt, of naar het voorſchrift van de Commisſie, of derzelver Gecommitteerden.

40.

De zodanigen zullen zo dra hunne verbastering zo ver geworderd is, van goedgekeurde Rammen uit te leeveren, egter niet langer dan drie

drie Jaaren onder de verpligting zyn om Jaarlyks vyf van de honderd hunner voort te teelene bekwaame Rammen, *onder billyke betaaling egter*, ter dispoſitie van de Commisſie af te ſtaan.

41.

Alle Geconſtitueerde Magten in de Buiten-Districten, daar toe gerequireerd, zullen gehouden zyn de Commisſie in alles de behulpzame hand te bieden.

42.

De Commisſie het nodig oordeelende in de nabyheid van eene der verre afgeleegene Drostdyen, — in de nabyheid van de Woonplaats van eenen Heemraad, — of in de nabyheid van eenen Veld-Cornet, het een of ander onderzoek of examinatie te laten doen, op een tydſtip, dat geene der Leden zelve daartoe zal kunnen vaceeren, zal daar aan dan ook, als van Regeerings-wege geſchied, behoorlyk worden voldaan.

43.

In den beginne zal egter, zo veel doenlyk, alles door de Leden der Commisſie worden geinſpecteerd, en onder het oog van de Commisſie zelve voortgaan; — en zal tot dergelyke ſpeciale Commisſien nooit anders, als in cas van noodzaakelykheid worden beſlooten.

44.

De Commisſie ter Converſie zal alle maanden

eens, op daartoe vooraf vast te ſtellene dagen, regulier vergaderen, en voorts zo dikwils buiten gewoon als zulks door den Preſident zal worden nodig geacht.

45.

In die Vergadering zal hoofdzakelyk moeten worden verhandeld, al het geen betrekking heeft tot de voorſchr. Converſie niet alleen van de Schapen, maar ook al het geen van tyd tot tyd ter verbetering van het ras, en van de Wol in deze Kolonie, zal worden dienſtig geoordeeld.

46.

Ten dien einde zal het ook aan de Commisſie vryſtaan, om onder vooraf gaande approbatie van Gouverneur en Raaden, wegens byzondere dienſten en medewerking in de Converſie, en de verbetering van het ras der Schapen, aanmoedigende præmien uit te loven en uit te deelen.

47.

De Commisſie zal egter buitens Lands geene Correspondentie mogen voeren, als door, of op daartoe expres verkregene qualificatie van het Gouvernement.

48.

Het Gouvernement zal ondertuſſchen in alle deelen behulpzaam zyn, in de verkryging van uitlandige het zy Spaanſche, of andere goedgekeurde Rammen of Ooyen.

49.

De Commisſie zal ten eerſten moeten vervaardigen eene korte ſchetz van al 't geen zo wel omtrend de voortteeling der Wol-geevende Schapen, als de verbeetering van het Ras en de Wol moet worden in 't oog gehouden, naar de vatbaarheid der Landlieden, ten einde alhier te kunnen worden gedrukt, en onder dezelve uitgedeeld.

50.

Aan de Commisſie zal worden toegevoegd eenen Boekhouder, dewelke formeeren zal behoorlyk Journaal- en Groot-Boek, welke Jaarlyks op gezette tyden naar ſtyl van Boekhouden zullen worden geſlooten.

51.

By die Boeken zullen alle de aangekogte effecten van de Commisſie worden ingenoomen voor derzelver inkoops bedragen, en alle anderzints ingevolge deze Inſtructie verkreegene Schapen, volgens getaxeerde waarde.

52.

Alvorens de Boeken te ſluiten, zullen expresſe Gecommitteerdens in perſoon, de Rammen, Ooyen, en andere Effecten der Commisſie moeten opneemen, ——— daar van ſpecifique Lysten formeeren, en die in Vergadering van de Commisſie ter Examinatie overleggen.

53.

JAARLYKS zal, na het ſluiten der Boeken, eene behoorlyke Staat-rekening by Gouverneur en Raaden moeten worden ingeleverd, nevens een breedvoerig rapport van alle merkwaardige verrichtingen der Commisſie, zo wel als van de vordering welke met de Converſie en verbetering der Schapen in de Kolonie wordt gemaakt.

54.

GEENE Rekening hoe ook genaand, zal door den Kasſier mogen worden betaald, als na voorafgaande examinatie van de Commisſie, en auctoriſatie door den Preſident en Secretaris ondertekend.

55.

GEENE vaste goederen zullen door de Commisſie vermogen te worden aangekogt, dan na vooraf auctoriſatie van Gouverneur en Raaden gevraagd en die bekomen te hebben.

56.

AAN Gouverneur en Raaden zal het ſteeds gereſerveerd blyven, deze Inſtructie altoos te kunnen altereeren en amplieeren, zodanig als zy naar gelang der omſtandigheden oirbaar vinden zullen.

ALDUS &c.

[*Was getekend*]

W. S. VAN RYNEVELD.

Litt. B.

Litt. B.

W. S. van RYNEVELD, Landbouwer, woonende aan de Schuur,

AAN

Den Oud-Burgerraad, thans voornaame Vee-fokker in de Kolonie, Joh. G. van REENEN.

OUD BURGERRAAD EN VEE-FOKKER!

ZOU ik U de moeite mogen vergen, om ter myner inlichting in eene zaak voor de Kolonie nog al van belang, naar Uwe beste kennis te willen beantwoorden, de volgende vragen:

1.	1.
HOE veel Schapen gist gy dat men heeft in de *Roggevelden?*	EEN halve Millioen Schapen in de *Rogge-, Bokke-* en *Nieuwe-velden, Hantam en Namaqualand.*
2.	2.
HOE veel aan de zogenaamde *Sneeuwbergen?*	EEN Millioen.
3.	3.
ZAL men thans in de Kolonie niet wel over het algemeen anderhalf Millioen Schapen hebben?	RUIM 1½ en 2 Millioenen, *grosso modis.*

4.

Wanneer zyt gy begonnen met den teelt van Uwe Spaanſche Schapen?

4.

In 't Jaar 1792, te zamen in Compagnie met myne Broeders.

5.

Met hoe veel?

5.

Met 300 Kaapſche Ooyen.

6.

Hoe veel Rammen hadt gy toen en hoe veel Ooyen?

6.

Drie Spaanſche Rammen en twee dito Ooyen.

7.

Tot hoe veel is dit getal binnen de eerſte 6 Jaaren toegenoomen?

7.

In Anno 1795, hebbe ik voor myn afzonderlyk aandeel bekomen 150 *bastaard Spaanſche* Ooyen en 2 *oprechte Spaanſche* Rammen.

8.

Hoe veel bezit gy 'er thans van?

8.

Ik bezit thars [Anno 1804] 2700

in 9 Jaren verflagt 600

} Spaanſche Schapen.

dus in 9 Jaaren 't provenu van voorſch. bastaard Schapen 3300 ſt.

9. Hoe

9.

Hoe veel Wol levert ieder Schaap U thans Jaarlyks uit?

9.

Een Ram of Hamel door elkander cc. 3 p. de Ooyen ſchaars 2 p. Wol.

10.

Hoe zwaar is een ordinaire *Kaapſche* Hamel van 1 Jaar oud, en hoe zwaar een dito Spaanſche, van dezelve ouderdom.

10.

Een Kaapſche Hamel van 1 Jaar weegt 30 p. en een Spaanſche dito van 1 Jaar weegt 50 p.

11.

Idem hetzelve van 2 Jaar oud?

11.

Een Kaapſche Hamel van 2 Jaar weegt 40 p. en een Spaanſche dito van 2 Jaar weegt 60 p.

12.

Voor welke ziektens zyn gewoonlyk de Kaapſche Schapen hier vatbaar?

12.

Onderhevig aan het Schurft, Brand, Geilziekte en Luizen. — Men berekend alleen Jaarlyks 20 pCt. vermindering door Geilziekte.

13.

Welke van deze ziektens hebben ook invloed op de Spaanſche Schapen?

13.

Alleen de Brandziekte.

14.

Tegens hoe veel wierd de pond Wol voor 3 Jaaren betaald?

14.

Sedert 4 Jaaren dat ik aanvang gemaakt heb met ſcheeren, hebbe ik in de 3 jongſte Jaaren 4 Sch. per pond Wol bekomen. — De Wol wordt thans van Jaar tot Jaar 25 pCt. beter in qualiteit, door de verſchillende verandering der Weiden, en 't uitbasteren van de raſſen.

15.

Hoe veel thans?

15.

Dit Jaar verkogt aan *Macdonald*, 4000 p. Wol, die nog by hem te bezien is.

Met deze vragen te willen beantwoorden, zult gy de Kolonie dienst, en my in 't byzonder plaiſier doen.

Ik verblyve met achting,
Uwen Dw. Dienaar en Vriend
[get.] W. S. van RYNEVELD.

Den 6 Maart 1804.

Beantwoord den 7 dito, door
[get.] *J. G. van REENEN.*

Litt. C.

MYN HEER VAN REENEN!

IK bedank U wel voor de genomene moeite en uwe informatien, op myn Brief van den 6 dezer, op het ſtuk van de verbetering onzer Schapen.

MAG ik, uwe betere ondervinding en waarneemingen nu nog, ter beantwoording van de volgende vraagen lastig vallen:

1.

TOT welken graad zyt gy thans met de verbastering uwer Schapen gevorderd?

1.

REEDS in de 6. en 7. uitbastering, doch men is reeds in de 5. tot de echte Wol gekomen.

2.

BINNEN welken tyd zoudt gy, uit uwe troup Schapen, onder aanneemelyke voorwaarden, kunnen leveren, een getal van één duizend Rammen, bekwaam, om met *veiligheid*, tot de verdere voortteeling der Spaanſche of Wol-geevende Schapen onder de Ingezetenen te kunnen worden uitgedeeld?

2.

IN de aanſtaande maand December 1804, zie ik kans om 400 ſtuks Rammen uit te leveren, en na verloop van 2 Jaaren 6 à 700 ſtuks per Annum.

3.

SEDERT welken tyd zyt gy begonnen met de voortteeling van uw bastaard Vaderlandsch Rundvee?

3.

SEDERT 20 Jaaren.

4.

WELK onderscheid is 'er in deze Kolonie, tusschen het bastaard Vaderlandsch en 't gewoon Kaapsch Rundvee?

4 en 5.

DE voornaamste qualiteiten, kan men als volgt rangschikken:

1°. Geeven zy door elkander zesmaal meerder Melk als 't Kaapsch Rundvee!

2°. Beter in de voortteeling! — alzo een Vaderlandsche Vaers zig met 't eerste Jaar laat dekken, en de Kaapsche [dit in schraale Weiden] maar eerst om de 2 en 3 Jaaren toelaaten.

3°. Kunnen beter staan tegens droogte en slegte Weiden.

4°. De Trek-Ossen zwaarder in gewigt en beter geschikt tot werken.

5.

TEGENS hoe veel Kaapsche Koeyen, kan men, over het algemeen genomen, in het uitleveren van Melk, eene ordinaire bastaard Vaderlandsche Koe rekenen?

MET

Met deze vragen, volgens uw eigene ondervinding te willen beantwoorden, zal UEd. zeer verplichten,

Uwen Dw. Dienaar,

[*was getekend*]

W. S. van RYNEVELD.

Schuur
den 17 Maart 1804.

Van Reenen hoopt hier mede aan 't verlangen van de Heer *van Ryneveld* voldaan te hebben.

[*was getekend*]

J. G. van REENEN.

Kaapstad
datum ut supra.

Litt. D.

W. S. van RYNEVELD;

AAN

Den Heer RUD. CLOETE.

MYN HEER!

MAG ik U, als iemand die door ondervinding het onderſcheid kent, tuſſchen het *Kaapſch* en bastaard *Vaderlandſch* Vee, verzoeken, de volgende vraagen te willen beantwoorden:

1.

HOUDT gy niet in de nabyheid van de Kaap een Vee-Plaats en Melkery?

1.

JA, de Plaats is gelegen aan de eerſte Rivier.

2.

HOE veel bastaard Vaderlandſche Koeyen hebt gy door den bank wel op die Plaats ter melking aan den Paal?

2.

DOOR den bank 50, 60 en 70 ſtuks.

3.

HOE veel Melk leeveren U die Koeyen door elkander gerekend daags op?

3.

VAN 30 tot 40 Emmers.

4. HOE

4.

Hoe veel Boter verkoopt gy Jaarlyks?

4.

Ik heb maanden dat ik tot 800 p. Boter verkoop; — door elkander breng ik Jaarlyks wel 6000 p. Boter ter markt.

5.

Hoe veel gewoone Kaapſche Koeyen gist gy nodig te zyn, om die zelfde quantiteit Melk en Boter door den bank uit te leveren?

5.

Gewoone Kaapſche Koeyen, zouden 'er wel 300 toe worden vereischt.

6.

Gebruikt gy in uw werk ook Vaderlandſche Oſſen?

6.

Ja.

7.

Hebt gy ook wel van Kaapſche Oſſen gebruik gemaakt?

7.

Wel uit noodzakelykheid.

8.

Zyn de bastaard Vaderlandſche Oſſen in het werk te præfereeren aan de gewoone Kaapſche Oſſen?

8.

Zeer veel.

9.

Zo ja! om welke reden?

9.

Vaderlandsche Ossen, wanneer die uit de Jukken komen, nuttigen, om zo te spreeken, alles; — dit doet geen Kaapsche Os; — ze zyn veel makker — kunnen meer armoed uitstaan en zyn taayer; — met een span Bastaards werk ik *op den duur* tegens 2 spannen Kaapsche Ossen.

Met eene nauwkeurige beantwoording dezer vragen, na uwe beste kennis, zult gy mogelyk de Kolonie dienst, en my zekerlyk plaisier doen.

In welke verwagting ik ben

UEd. Dw. Dienaar

[*getekend*]

W. S. van RYNEVELD.

Schuur

den 12 *Maart* 1804.

Beantwoord als boven.

[*get.*] R. CLOETE.

Litt. E.

W. S. van RYNEVELD,

AAN

Den Heer DIRK GYSBERT van REENEN.

MYN HEER!

HET is voor de Kolonie van belang, dat men van iemand, die zig ſedert eenigen tyd heeft toegelegd, op de verbastering van zyn Vee, weete, welken voortgang hy daar mede heeft gemaakt en welk licht zyne opmerkingen aan verdere onderneemingen van dien aart, hier te Lande zoude kunnen byzetten.

OM deze redenen vertrouw ik, dat UEd. geene zwarigheden zult vinden, de volgende vraagen te beantwoorden, als:

1.

ZEDERT welken tyd zyt gy begonnen de bastaard Spaanſche Schapen voort te kweeken?

1.

CIRCA twaalf Jaaren geleden.

2.

WELKE zyn de hoedanigheden, die deze Schapen, behalven het uitleveren van Wol, noch

2.

BUITEN de Wol, zyn ze zwaarder in 't gewigt, en hebben meer binnenvet; daar en tegen min-
ſen

nog bezitten, boven onze gewoone Kaapſche Schapen?

ſen zy den ſtaart van de Kaapſche Schapen.

3.

Hebt gy niet in het Zwartland eene Plaats gehad, in maatſchappy met iemand anders, welke eene afzonderlyke troup Kaapſche Schapen aanhield?

3.

Ja, met de Weduwe *Rust*.

4.

Wat is u aldaar, by gelegendheid van zekere geheerscht hebbende ziekte, omtrent die Schapen, in het byzonder te vooren gekomen?

4.

Dat van beide ſoort Schapen, op een en 't zelve Land weidende, de Kaapſche byna alle zyn geſtorven door een vreemde ziekte, en de Spaanſche weinig of geen.

5.

Sedert welken tyd zyt gy begonnen met de voortteeling van uw bastaard Vaderlandsch Rundvee.

5.

Ten minſten vyftien Jaaren geleden.

6.

Welk onderſcheid is 'er tusſchen het bastaard

6.

Dat van de eerſte en tweede verbastering, een

taard Vaderlandſche en gewoon Kaapſch Rundvee?

een bastaard Vaderlandſche Koe twee derde Melk meer geeft, als een Kaapſche, hoe meer de verbastering voortgaat, hoe meer de Melk vermeerdert, als ook de Oſſen beter geſchikt zyn tot werken; —— en een goede Weide hebbende, zwaarder in 't gewigt worden.

7.

Heeft de voortteeling van het Vaderlandsch Rundvee U niet reeds in de gelegendheid geſteld om eene Kaasmakery op te richten?

7.

Ja.

8.

Hebt gy zelfs niet dit Jaar reeds Kaas uit de Kolonie vervoerd, en hoe veel?

8.

Dit en ook gepaſſeerde Jaar te zamen vier honderd.

9.

Zoudt gy hier toe met

9.

Volgens Art. 6, zoude

met Uw Kaapsch Rundvee immer in ſtaat zyn geweest?

10.

Zou Uwe Vee-plaats het *Kaapsch* Vee hebben kunnen inhouden, welk 'er zou worden vereischt, om U de zelve quantiteit Melk, Boter en Kaas uit te leveren, welke Uwe Plaats U thans opbrengt?

de de quantiteit minder zyn.

10.

De weiding op myn Plaats zoude 't aantal Kaapsch Vee niet kunnen houden, om my die zelfde quantiteit Boter en Kaas uit te leveren die my de bastaard Koeyen inbrengen.

[*Geteekend*]

D. G. van REENEN.

Met deze vraagen, volgens Uwe eigene ondervinding te beantwoorden, zult gy byzonder verpligten

Uwen Dw. Dienaar en Buurman,

[*Geteekend*]

W. S. van RYNEVELD.

Litt. F.

JOH. FRED. DRTER, *beantwoord aan den Heer W. S. van RYNEVELD, deszelfs vraag-poincten.*

1.

Vr. Hebt gy u niet op uw onder het District van Zwellendam gelegene Plaatsen, voornamentlyk toegelegd, op de voortkweeking van het zogenaamde bastaard Vaderlandsch Rundvee?

1.

Antw. Sedert eenen - twintig Jaaren Koorn-bouwer en agtien Jaaren tot het aankweeken van Vee toegelegd, heeft my doen de onderscheidene vermogens cener bastaard Vaderl. en Kaapsch Rundbeest opmerken, waarom my met alle vlyt heb begeeven, om de verbastering te verwerven, door de Europische Stier met het Kaapsche Koebeest.

2.

Vr. Welk onderscheid is 'er, volgens uwe eigene ondervinding in deze Kolonie, tusschen het bastaard Va-

2.

Antw. De onderscheidenheid tusschen een bastaard Vaderlandsch Rundbeest heeft een juist tegengestelden

Vaderlandsch en het gewoone Kaapsch Rundvee?

aart, van het Kaapsche Rundbeest.

De uitneemende deugd eener Europische zal nooit gevonden worden in een Kaapsch Rundbeest, alleen door derzelver verwilderden aart en zwak gestel.

3.

Vr. Tegens hoe veel Kaapsche Koeyen, kan men in 't uitleveren van Melk, over het algemeen, eene bastaard Vaderlandsche Koe rekenen?

3.

Antw. In 't algemeen geeft een bastaard Vaderlandsche Koe, tien maanden lang, tegens 6 Kaapsche Koeijen een ruimer hoeveelheid van Melk, daar de Kaapsche Koe niet langer aanhoud dan hoogst 6 maanden Melk te geeven.

4.

Vr. Zyn 'er ook andere hoedanigheden, welke de Vaderlandsche Bastaards, aan de zogenaamde gewoone Kaapsche doen prefereeren?

4.

Antw. Een bastaard Vaderlandsche word veeltyds twintig Jaaren oud, is uit de natuur tam, ingedrongen en vleeschagtig van gestel, heeft een smakelyk mee

vet

vet doorwasſen Vleesch en dikke huid.

Een zogenaamde Kaapſche word zelden vyftien Jaaren oud, is wild van aart, rank van geſtel, welkers Vleesch van het vet afgeſcheiden is, en dun van huid.

5.

Vr. Præfereert men ook in het werk de bastaard Vaderlandſche Oſſen, niet aan de gewoone Kaapſche?

5.

Antw. Een bastaard Os is aanhoudend en ſterk tot den nodigen arbeid, en kan met ſchraale Gras-Weide worden in ſtand gehouden.

Een zogenaamde Kaapſche is onvermogend in waaren arbeid, en vereischt goede Gras-weidingen.

6.

Vr. Zo ja! om welke redenen tragt men 't Vaderlandsch Rundvee niet in 't algemeen hier voort te kweeken?

6.

Antw. *Eerſtelyk*, om dat 'er tot nog toe weinig Europiſche Stieren zyn aangebragt, waar uit zelfs die geene die alle vlyt hebben aan-

gewend om het Europiſche Rundvee door de verbastering in deszelfs aart uit de Inlandſche over te brengen of aan te kweeken, tot nog toe niet volkomen gevorderd zyn.

Tweedens, heeft de Europiſche Stier de aanzienlykheid eener Kaapſche Stier niet, waardoor veele Landlieden met verachting de Europiſche Stier beſchouwen.

Ten derden zyn 'er zeer weinige verre afgelegene Landlieden, die door ondervinding zig nuttigheid eener Europiſche Rund kan voorſtellen, dus geen voorbeeld hebbende, geen kennis kunnen erlangen.

[*getekend*]
J. F. DRYER.

PROCLAMATIE.

JAN WILLEM JANSSENS, Gouverneur en Generaal en Chef, benevens de Raaden van Politie, over de Colonie de *Kaap de Goede Hoop*, en den Resſorte van dien; &c. &c. aan alle, die dezen zullen zien of hooren leezen, SALUT! doen te weeten:

DAT, ſedert het eerſte oogenblik, dat, na den jongſten Vreede, deze Kolonie wederom aan de Bataafſche Republiek is terug gegeven, zo wel het Hoofdbeſtuur van het Moederland en deszelfs Vertegenwoordiger hier ter plaatſe, als Gouverneur en Raaden van Politie, zich ſteeds hebben beyverd om de belangen van deze Volkplanting, en het toekomend geluk van

derzelver bewoonderen, door alle mogelyke middelen te bevorderen.

Dat, gelyk onder die middelen wel de eerste aanmerking verdiend de verbetering van den Landbouw, en de daarmede in verband ſtaande vermeerdering van de middelen van beſtaan der Kolonisten; Gouverneur en Raaden echter, na een naauwkeurig onderzoek, bevonden hebben dat de locale geſteldheid van dit Land, — de moeyelykheid van transport der Produkten en andere omſtandigheden meer, wezentlyke hinderpaalen zyn, om voor als nog aan den tak van Landbouw in de Kolonie die verbetering toe te brengen, waar voor dezelve anderzints wel, even als in de meest begunſtigde Landen van Europa, en vooral op het voetſpoor van ons in dit opzigt zo zeer gezegend Vaderland, alhier ook zoude kunnen vatbaar zyn.

Dat Gouverneur en Raaden niet gewoon de Kolonisten te vleyen met eenige ydele hoop op hun toekomend geluk, integendeel, tot hun grievend leedwezen, moeten erkennen, dat zo lange men zich in deze Kolonie niet met ernst zal hebben toegelegd op Produkten, welke voor den *uivoer* dienſtig zyn, ook zo lange, den ſtaat van onzen Landbouw, en alle andere kanalen van induſtrie, te vergeefsch op eenige wezentlyke verbetering zullen kunnen hoopen, toereikend, om daarop een duurzaam beſtaan der Kolonisten te vestigen.

Dat

Dat de ondervinding tot dus verre heeft geleerd, dat het beſtaan der Kolonisten doorgaands alleen heeft afgehangen van zeer onzekere omſtandigheden, namelyk, van de verteering van het Guarniſoen, en van de hier aankomende Schepen, — en dat dus gebrek aan Producten, geſchikt voor den uitvoer, de verkryging van de benodigdheden voor den Landbouw van tyd tot tyd moeyelyker en kostbaarder maakt, naar maate dat de vermeerdering van eigene Inwoonderen alhier eene vermeerderde Landbouw voor eigene conſumptie vordert.

Dat het onderusschen by Gouverneur en Raaden beſchouwd zynde als het eerſte en tederſte hoofdpoinct hunner zorge en toeverzigt over deze Kolonie, om voor de Kolonisten de middelen daar te ſtellen, waar op zy, zonder van zulke onzekere omſtandigheden afstehangen, in zig zelve, en uit de eigene bronnen van de Kolonie op hun ontwyffelbaar en zeker beſtaan kunnen neerzien; zy dan ook geene moeite onbeproefd hebben gelaaten, ter verkryging van de nodige inlichting in den waaren ſtaat dezer Kolonie, en in de middelen, welke onder Gods hulpe, tot bereiking van dit oogmerk zouden kunnen dienen.

Dat dit onderzoek Gouverneur en Raaden op goede gronden heeft moeten overtuigen, dat men reden heeft daaromtrent de hoop niet gehe-

op te geven, alzo de Natuur zelve aan het oplettend oog de middelen als met den vinger aanwyst, om den ſtaat der Kolonie op eenen zekeren en vasten voet te kunnen verbeteren; zo maar aan de zyde der Ingezetenen, dat is, van hun die 'er eigentlyk de voordeelen van zullen ſmaaken, wordt gevonden dat vertrouwen op, en die medewerking in de maatregelen, welke daartoe zullen worden genomen, 't geen zo zeer wordt vereischt om 'er wel in te kunnen ſlagen.

Dat zo wel het climaat van dit Land, als deeze en geene kleine proeven, welke ſedert eenige Jaaren alhier reeds zyn genomen, onwederſpreekelyk bewyzen, dat niets meer geſchikt kan zyn, om dit heilzaam oogmerk te bereiken, dan de verbetering van het Vee in deeze Kolonie, en hoofdzakelyk de verandering onzer Schapen, in zogenaamde Spaanſche of Wol-geevende Schapen. — Welke verandering en verbetering der Schapen reeds by ſommige Ingezetenen met een uitneemend goed gevolg is begonnen, zodanig zelfs, dat men onlangs ſtukken Laken, van Kaapſche Wol gefabriceerd, uit de Republiek herwaards heeft gezonden, om tot monſters, en ter verdere aanmoediging te kunnen dienen.

Dat Gouverneur en Raaden, hoe zeer ook overtuigd van de nutligheid, en tevens van de mo-

mogelykheid om deezen tak van Landbouw ſpoedig te kunnen brengen tot die hoogte, dat men Jaarlyks zulk eene aanzienlyke quantiteit Wol uit de Kolonie zal kunnen vervoeren, als niet alleen vereischt zal worden, om daaruit alle uitheemſche benodigdheden voor den Landbouw te verkrygen, maar om zelfs telkens een batig ſaldo over te hebben, 't welk dan met ruimte tot andere takken van industrie kan worden aangewend; echter tot hun leedwezen hebben moeten ondervinden, dat veele Landlieden, uit gebrek aan de nodige overtuiging van die nuttigheid, als nog verkeeren, in een, voor het algemeene welzyn en hun eigen byzonder belang zeer ſchadelyk vooroordeel; waar van zo wel de Gouverneur en Generaal en Chef, als na des de Commisſaris Generaal in derzelver Landreizen verſcheidene blyken hebben ontmoet.

Dat ondertusſchen dit vooroordeel, 't welk niet dan door den tyd kan worden weggenomen, geen geringe hinderpaal zoude moeten toebrengen aan het effect der maatregelen, om deeze verandering onzer Schapen, door aanbevelingen, aanmoediging of andere dergelyke paſſive middelen daar te ſtellen, als waar door men zich niet dan zeer verre in het toekomende eenige wezentlyke vrugten daaruit voor de Kolonie zoude kunnen belooven.

Dan, dat het bezef van de voorm. eerſte en

dunre verpligting van Gouverneur en Raaden — het bezef dat verkeerde vooroordeelen van eenige weinigen, geen hinderpaalen behooren te zyn aan de bevordering van het algemeene welzyn — dat het zwaarſte het zwaarſte weegen moet — en dat in deezen opzichte het verlies van een of van eenige Jaaren reeds zyn zoude een allerbelangrykst en onverantwoordelyk verlies voor de Kolonie, en voor ieder Inwoonder van dezelve; — als zo veele gewigtige beweegredenen, Gouverneur en Raaden hebben doen beſluiten, om de verbetering der Schapen in deeze Kolonie niet te doen afhangen van het begrip van particuliere perſoonen, noch te doen voortgaan met die traage ſchreeden, als het enkel voorbeeld van byzondere perſoonen, tot nog toe daarin zulk een geringen voortgang heeft doen maaken, en op welken voet een reeks van Jaaren zouden worden vereischt om 'er het wezentlyk effect van te gemeeten; — maar om, door *active* maatregelen van het Gouvernement, deeze gezegende verandering in de Kolonie ſpoedig daar te ſtellen, en om tevens ter voorkoming van het groot nadeel, 't welk hier uit anderzints zoude kunnen proſpereeren, te waaken, dat niet een ieder naar zyn eigen goedlunken hier in te werk gaa, en dat deeze gewigtige zaak, vooral met de nooe zorge en oplettendheid, en naar een vast ma, regelmatig worde behandeld; Wes-

Weshalven Gouverneur en Raaden dan, na nauwkeurige overweeging van alles wat hier omtrent aanmerking verdiende, met volkomene agréatie van den Commisſaris Generaal Mr. *J. A. de Mist*, en na hier over te hebben ingenomen het nodige advis en de conſideratien van deskundigen, beſlooten hebben te benoemen, gelyk zy benoemen by deezen:

„ *Eene Commisſie ter verbetering van Veeteelt*
„ *en Landbouw, hoofdzaaklyk ter converſie*
„ *van de Schapen deezer Kolonie, in zoge-*
„ *naamde Spaanſche of Wol-geevende Scha-*
„ *pen*; " — en daaromtrent te arresteeren het geen volgt:

Art. 1.

De Commisſie zal beſtaan in
Een Preſident,
Een Vice-Preſident, en
Twaalf Leden.

2.

President, Vice-Preſident en agt Leden zullen door den Gouverneur en Generaal en Chef terſtond worden gekozen; die daartoe kragt dezes benoemd:

TOT PRESIDENT,

Willem Stephanus van Ryneveld.

TOT VICE-PRESIDENT.

Chriſtoffel Brandt.

TOT

TOT LEDEN.

Petrus Johannes Truter, Senior.

Jacobus Johannes Vos, Preſident van den Raad der Gemeente.

Jan Gysbert van Reenen.

Johannes Zorn.

Dirk Gysbert van Reenen.

Rudolph Cloete.

Servaes van Breda.

Johannes Paulus Ekſteen.

TOT SECRETARIS.

Petrus Johannes Truter, Lid van den Raad der Gemeente.

3.

Dezen zullen zich als de *Commisſie ter verbetering van Veeteelt en Landbouw* behoorlyk conſtitueeren, en dan formeeren éene nominatie van een dubbeld getal, waaruit de verkiezing tot de vier overige Leden, insgelyks door den Gouverneur en Generaal en Chef zal geſchieden.

4.

De Landdrosten in de Buiten-Districten zullen zyn honoraire en correspondeerende Leden. — En zal door de Commisſie tevens aan Gouverneur en Raaden, uit de BuitenDistricten nog moeten worden opgegeeven, een of twee van de aldaar woonachtig zynde Ingezetenen, als honoraire of correspondeerende Leden van dezel-

5. In

5.

In de eerſte plaats en hoofdzaaklyk zal het groote object dezer Commisſie, beſtaan in *de ſpoedige verandering van de Schapen dezer Kolonie, tot het zogenaamde Spaanſche Ras, of tot Wol-gevende Schapen.*

6.

En dus in *de ſpoedige verzameling van de daartoe dienende Rammen*, het zy dezelve in deze Kolonie, of van elders verkrygbaar zyn.

7.

Ten dien einde wordt van wegens het Gouvernement als een fonds aan de Commisſie, voor eerst en proviſioneel ter hand geſteld eene ſomma van vyf-en-twintig duizend Rykſds. ter harer rekening en verantwoording.

8.

De Commisſie zal alle maanden eens, op daartoe vooraf vast te ſtellene dagen regulier vergaderen, en voords zo dikwyls buitengewoon als zulks door den Preſident zal worden nodig geacht.

9.

In die Vergadering zal in de eerſte plaats en hoofdzakelyk moeten worden verhandeld, al het geen betrekking heeft tot de Converſie der Schapen niet alleen, maar ook al het geen van tyd tot tyd ter verbetering van het Ras en van de Wol, of ook ter verbetering van het Rund-

vee, of van den een of anderen tak van Landbouw zal worden dienſtig geöirdeeld.

10.

De Commisſie zal zo ſpoedig doenlyk moeten opneemen, den ſtaat van de tegenswoordig zig in de Kolonie bevindende Spaanſche en bastaard Spaanſche Schapen, en daar by te werk gaan op zodanige wyze, als aan haar by afzonderlyke Inſtructie is voorgeſchreven.

11.

Niemand, Spaanſche of bastaard Spaanſche Schapen in de Kolonie bezittende, zal, wanneer de tyd daar is, vermogen eenige zyner Rammen onder de Ooyen te brengen, dan na dat dezelve alvorens, door of van wegens de Commisſie zullen zyn geëxamineerd en goedgekeurd.

12.

Ook zal niemand, bezitter zynde van Spaanſche Schapen in de Kolonie, vermogen een enkele Ram te laten ſnyden, of over een enkelen Ram te disponeeren, zonder expreſſe permisſie van de Commisſie; — welke permisſie niet zal worden geweigerd, zo dra het blykbaar is, dat daar mede ter voldoening aan het hoofdoogmerk ten dezen wordt gehandeld.

13.

Deze reſtrictie zal alleen plaats hebben ten opzichte van Spaanſche, of bastaard Spaanſche Schapen, welke by de Publicatie dezer *reeds in de Kolonie*

zyn,

zyn, doch zullen daar van zyn uitgezonderd alle goedgekeurde Wol-geevende Schapen, welke voortaan van buiten 's Lands alhier worden ingevoerd; als waar mede de Eigenaar naar welgevallen zal kunnen handelen; mids zich ten opzigte van de wyze der voortteeling dezer Schapen, gedragende naar den regel hem nevens anderen door de Commisſie voor te ſchryven.

14.

Niemand alsnog geen bezitter zynde van Spaanſche Schapen, zal na den dag van de Publicatie dezes, vermogen aanvang te maaken met het aanteelen van die Schapen, anders dan op verkregen ſchriftelyk conſent van de Commisſie, en zich in alles moeten gedragen naar derzelver voorſchrift, en met naame geen Ram van iemand mogen koopen noch ontvangen, als die in voegen voorſz. behoorlyk zal zyn geëxamineerd en goedgekeurd. En zal zig daadlyk moeten verbinden om zyne eigene Rammen te laaten ſnyden, mitsgaders voortaan geen andere, dan de Rammen van het Spaanſche Ras onder zyn troup te brengen.

15.

Ieder Eigenaar van Schapen in deze Kolonie wordt by dezen gebragt onder de verpligting, om na dat hy Spaanſche of Wol-geevende Rammen van de Commisſie zal hebben ontvangen, in de voortteeling en behandeling zyner Scha-

pen maar derzelver voorſchrift te werk te gaan.

16.

Aan alle zodanige Ingezetenen, welke uit eigene beweegredenen, en overtuiging van het daarin gelegen nut, zullen verkiezen over te gaan tot de aanteeling van Wol-geevende Schapen, zal zulks door de Commisſie ſchriftelyk worden toegeſtaan.

17.

Doch zullen de zodanige verpligt zyn, niet alleen zig te moeten voorzien van goedgekeurde Rammen, maar ook by de voortteeling hunner Schapen zig exactelyk te gedraagen naar het voorſchrift van de Commisſie of derzelver Gecommitteerden.

18.

Alle Geconſtitueerde Magten in de Buiten-Districten, en alle Ingezetenen van dien, daar toe gequalificeerd, zullen gehouden zyn de Commisſie in alles de behulpzaame hand te bieden.

19.

Onder den Secretaris van de Commisſie zullen berusten Exemplaaren, zo wel van het by Gouverneur en Raaden ingediend en geadopteerd Plan nopens de converſie der Schapen in deze Koloníe, als van de afzonderlyke Inſtructie der Commisſie: waar toe ieder Ingezeten ter zyner oarigt en betere informatie toegang kan heb-

hebben; ——— en welke Stukken, door Gouverneur en Raaden geäggreëerd, met alle volgende van gelyken aart, ter bevordering van eenigen Tak van Landbouw dienende, zo veel nodig, moeten worden gehouden als dezen te zyn geïnsereerd.

Dan, nadien in de behandeling dezer zaak eenige poincten voorkoomem, welke eenige pœnale byvoeging requireeren, wil men met dit voor de Kolonie zo belangryk werk regelmatig en zeker voortgaan;

Zo hebben Gouverneur en Raaden tevens nodig geöirdeeld te ſtatueeren, gelyk geſtatueerd wordt by dezen, het geen volgt:

20.

Die by de Publicatie dezer bezit een of meer oprechte of Wol-geevende Rammen, en dezelve ſnydt, — of die eenige dezer Rammen of ook Ooyen, welke of oprecht, of reeds in de vierde verbastering zyn, ombrengt, of anderzints verdonkert, met eenig ſchynbaar oogmerk, om daar door de werking der Commisſie te wederſtreven, zal vervallen zyn in eene boete van duizend Ryksdaalders voor elken door hun of op hunne ordre geſneden Ram of omgebragt of opzetlyk verdonkerd Ooy van Spaansch ras; met confiscatie van alle de overige Schapen, welke hy in de Kolonie bezit, ten behoeve van het ſonds der Commisſie.

21.

Zulke die Spaanſche of bastaard-Spaanſche Schapen bezitten, en opzettelyk onder zyne Ooyen brengt Rammen, welke niet door de Commisſie zullen zyn goedgekeurd, zullen voor de eerſte reis verbeuren zo wel die Rammen, als ook alle de Lammeren welke daar van zyn voortgeteeld, benevens een derde gedeelte van zyn geheele troup Schapen. ——— Voor de twecde reis opzettelyk pecceerende, zullen, behalven de verbeurte als boven, derzelver Vee-Plaatſen worden ingetrokken, om aan anderen te worden uitgegeeven, en aan zodanigen belet wederom in de Kolonie eenig Vee te mogen houden.

22.

Die aanvang maakt zyne Schapen in Spaanſche of Wol-geevende te veranderen, zonder ſchriftelyk conſent van de Commisſie — die daartoe eenigen Ram koopt of ontvangt, welke niet door of van wegens de Commisſie zal zyn goedgekeurd — zal verbeuren tien ten honderd van het getal zyner Schapen, ten behoeve van het fonds der Commisſie.

23.

Die van de Commisſie ontvangt Rammen, tot de converſie zyner Schapen, en evenwel andere Rammen onder zyn troup houdt, zal voor de eerſte reis verbeuren *een derde* van zyn troup

troup Schapen, ten behoeve als vooren — doch zulks voor de tweede reis herhaalende, zal met zyne plaatſen worden gehandeld als by Art. 21 is bepaald.

24.

De Commisſie zal van tyd tot tyd den voortgang haarer werkzaamheden en haare vorderingen in de verbetering van den Landbouw, maar vooral in de verbetering van het ras der Schapen en derzelver Wol, met al het geene op die materie belangryk, en voor de Ingezetenen nuttig en aanmoedigend zyn kan, in het openbaar Weekblad doen inſereeren.

Gouverneur en Raaden houden zich op goede gronden overtuigd, dat een ieder in deeze hunne heilzaame bedoelingen wel ras zyn eigen byzonder voordeel zal gewaar worden, en mogen dus met recht verwagten, dat de In- en Opgezetenen dezer Volkplanting, deeze maatregelen zullen beſchouwen als een blyk van de vaderlyke zorg van Gouverneur en Raaden, voor het welzyn van hun allen, en dat dien ten gevolge ook een ieder naar zyn vermogen, en met den besten wil zal medewerken, om dezelve door alle mogelyke middelen te bevorderen.

En op dat niemand hier van ignorantie zal mogen pretendeeren, zal deze worden gepubliceerd en geäffigeerd, al-

omm

omme daar men gewoon is Publicatie en affixie te doen.

Aldus gedaan en gearresteerd in Raade van Politie, binnen het Kasteel aan de Kaap de Goede Hoop, den 9 Mey 1804, mitsgaders gepubliceerd den 17 Mey daaraanvolgende.

Gouverneur en Raaden voorn.

J. W. JANSSENS,

Ter Ordonnantie van Gouverneur en Raaden van Politie,

J. A. TRUTER,
Secretaris.

Op den 31 Mey ll. heeft de Gouverneur en Generaal en Chef, uit eene Nominatie van een dubbeld getal, tot aanvulling der in de Commissie ter verbetering van Veeteelt en Landbouw nog ontbreekende vier Leden, daar toe benoemd:

Willem Jan Klerk.
Leopold Huizer.
Johannes Albertus Munnik. en
Fredrik van Reenen.
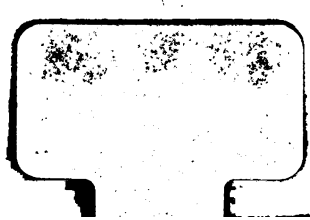
De gem. Commissie heeft zig daar op naar behooren geconstitueerd, en op den 2 Juny by den Commissaris Generaal en Gouverneur en Generaal en Chef haar compliment afgelegd.